

Til
Uddannelse København

Dokumenttype
Rapport

Dato
Februar 2023

Målgruppeanalyse af SOSU-elever i Københavns Kommune

Målgruppeanalyse af SOSU-elever i Københavns Kommune

Projektnavn **Målgruppeanalyse af SOSU-elever i Københavns Kommune**
Modtager **Uddannelse København**
Dokumenttype **Rapport**
Dato **Februar 2023**

Forord

Mangel på kvalificeret sundhedsfaglig arbejdskraft udgør en af nutidens væsentligste og største udfordringer for velfærdssamfundet. Danske analyser viser, at der i 2030 vil mangle 16.000 social- og sundhedsmedarbejdere, hvis det ikke lykkes at uddanne flere. Københavns Kommune oplever i lighed med landets øvrige kommuner store udfordringer med at rekruttere social- og sundheds-hjælpere og social- og sundhedsassistenter til ældreområdet. Vanskelighederne tilskrives og understreges af flere tendenser på området. En øget ældrebefolkning med behov for hjælp og ofte med komplekse plejebenhov har medført en kraftig stigning i efterspørgslen efter uddannede medarbejdere. Samtidig forlader en stor del af de nuværende medarbejdere området for at gå på pension.

Antallet af nyuddannede social- og sundhedsmedarbejdere kan ikke imødekomme den store efterspørgsel; søgningen til social- og sundhedsuddannelserne er vigende, og en stor del af eleverne gennemfører ikke deres uddannelse. Hertil kommer, at de færdiguddannede social- og sundheds-hjælpere og social- og sundhedsassistenter ikke i tilstrækkeligt omfang ansættes i Københavns Kommune.

Det er baggrunden for, at Uddannelse København har igangsat flere initiativer, der har til formål at styrke social- og sundhedselevernes tilknytning og gennemførelse og – på sigt – rekrutteringen af de færdiguddannede til Københavns Kommune ved at sætte elevernes læring og behov i centrum for uddannelsestilrettelæggelsen. Et mål og ambition som udspringer af, at vi ved, at elevgruppen på social- og sundhedsuddannelserne er en stor og differentieret gruppe, der opleves at have forskellige behov og forudsætninger i forhold til at lære og til at gennemføre uddannelserne. Behov, forudsætninger og læringspræferencer, som vil være nyttige at have større kendskab til og indsigt i for at sikre en tilrettelæggelse af elevernes uddannelsesforløb, der giver de bedste forudsætninger for at lykkes med både rekruttering, tilknytning og forebyggelse af frafald for den enkelte elev.

På vegne af Uddannelse København har Rambøll Management Consulting derfor gennemført en målgruppeanalyse af social- og sundhedselever i Københavns Kommune. Formålet med analysen er at analysere forskellige elevprofiler blandt elever i Københavns Kommune, herunder deres præferencer og behov i forhold til tilrettelæggelsen af deres uddannelse. Denne viden skal anvendes i det videre arbejde med en mere elevcentreret tilrettelæggelse af social- og sundhedsuddannelserne med det formål at sikre elevernes tilknytning og gennemførelse samt rekrutteringen af dygtige social- og sundhedshjælpere og social- og sundhedsassistenter til Københavns Kommune.

Rigtig god læselyst!

Med venlig hilsen

Anette Helt Hansen
Chef
Uddannelse København

Signe Riedel
Business Manager
Rambøll Management Consulting

Indhold

1. Indledning	1
1.1 Baggrund og formål	1
1.2 Metode og begrebsafklaring	1
1.3 Læsevejledning	3
2. Resumé	4
3. Viden og erfaringer om virksomme læringsmiljøer	6
3.1 Læring som social praksis	6
3.2 Viden og erfaringer fra praksis	6
4. Elevgrupper blandt SOSU-elever	8
4.1 Elevkarakteristika med betydning for elevers læringspræferencer	8
4.2 Elevgrupper med særlige behov	10
5. SOSU-elevs behov og præferencer for læringsmiljøer	13
5.1 Generelle behov	14
5.2 Almene behov	19
5.3 Særlige behov	23
6. Anbefalinger for fremadrettet arbejde	28
Metodebilag	43
Bilag 1: Metodebeskrivelse og datagrundlag	43
Bilag 2: Vidensnotat	47
Bilag 3: Figurer	51

1. Indledning

1.1 Baggrund og formål

Gennem en årrække har fastholdelse og rekruttering af kvalificerede medarbejdere til social- og sundhedsområdet været en udfordring. Ligeledes har social- og sundheds (SOSU)-uddannelserne oplevet store udsving i søgning mod uddannelserne samt et stigende frafald blandt eleverne. I kombination med en forventet stigning i antallet af borgere med behov for ældrepleje kalder det på en ekstraordinær indsats for at fastholde og rekruttere SOSU-medarbejdere i hele landet¹.

Prognoser for 2030 viser, at særligt befolkningsrige kommuner som Københavns Kommune vil blive udfordret i forhold til at skaffe de nødvendige medarbejdere på social- og sundhedsområdet.

Derfor har Københavns Kommune igangsat et større arbejde med fastholdelse og rekruttering af SOSU-elever ved at sætte elevernes læring og behov i centrum. Et mål, som udspringer af, at SOSU-elever er en differentieret gruppe, der opleves at have forskellige behov i forhold til at lære og gennemføre uddannelserne. I forlængelse heraf har Uddannelse København igangsat arbejde med at analysere forskellige elevprofiler i Københavns Kommune, herunder deres præferencer og behov i forhold til tilrettelæggelse af uddannelsesforløbene.

Et godt undervisnings- og læringsmiljø er en vigtig forudsætning for at gøre erhvervsuddannelserne, herunder SOSU-uddannelserne, attraktive for både unge og voksne. Stærke undervisnings- og læringsmiljøer er en klar forudsætning for at kunne tiltrække og fastholde unge og voksne samt forebygge frafald på uddannelserne.

I denne rapport præsenteres resultaterne af målgruppeanalysen af SOSU-elever i Københavns Kommune. Analysen er gennemført af Rambøll Management Consulting (herefter Rambøll) i perioden oktober 2022 til januar 2023. Opdragsgiver er Uddannelse København.

Målgruppeanalysen fokuserer på, hvilke elevgrupper der kan identificeres, samt hvilke behov og præferencer disse elevgrupper oplever i forhold til virksomme læringsmiljøer på skolen, i oplæring og koblingen herimellem. Analysen skelner mellem, hvorvidt elevernes behov knytter sig til et af tre niveauer: generelle behov, som ses hos den brede elevgruppe, og hvor tiltag vil kunne være virkningsfulde for alle; almene behov, der ses på tværs af den samlede elevgruppe, men ikke hos alle; og særlige behov, som ses hos elever i identificerede afgrænsede målgrupper. Afslutningsvis præsenteres en række anbefalinger til det fremtidige arbejde med SOSU-uddannelserne.

1.2 Metode og begrebsafklaring

Videns- og datagrundlag for denne analyse er baseret på tre typer af data:

- Desk research af udvalgt litteratur om elevcentreret læring og virksomme læringsmiljøer og elevgrupper inden for SOSU-området.
- Kvalitative interviews og workshops med SOSU-elever og fagpersoner.
- Supplerende kvantitativ analyse af elevkarakteristika på baggrund af data fra Uddannelse København.

¹ KL (2022). Om bare otte år kan vi mangle 16.000 SOSU'er.

Den indledende desk research er anvendt til at afdække, hvad der kendetegner et godt elevcentreret læringsmiljø og virksomme praksisfællesskaber på erhvervsskoleområdet i Danmark. Denne viden har dannet afsæt for analysens videre fokus.

Den kvantitative analyse er anvendt til at skabe overblik over fordelingen af nuværende SOSU-elever ansat i Københavns Kommune på udvalgte elevvariable. Data er udleveret af Uddannelse København den 15. november 2022 og omfatter forskellige elevkarakteristika for alle elevansættelser fra 1. januar 2019. Der indgår dermed data på 3001 elever i den kvantitative analyse.

Den kvalitative analyse har med afsæt i elevernes perspektiver givet viden om, hvilke former for læringsmiljøer på uddannelsessteder og i oplæringsforløb, som forskellige elevgrupper foretrækker og vil have mest værdi ud af i forhold til at styrke deres læring på SOSU-uddannelserne. Det samlede kvalitative datagrundlag er indsamlet i perioden november til december 2022 og består af følgende:

- Ti fokusgruppeinterviews med samlet 44 elever ansat i Københavns Kommune på udvalgte oplæringssteder. Størstedelen af de interviewede elever var på første oplæringsforløb (55 pct.), omkring en fjerdedel var på et mellemliggende oplæringsforløb (26 pct.), mens knap hver femte elev var på sidste oplæringsforløb (19 pct.).
- Ni interviews med uddannelsesansvarlige og oplæringsvejledere på udvalgte oplæringssteder.
- Seks virtuelle fokusgruppe- og enkeltpersonsinterviews med fagprofessionelle fra SOSU H og Uddannelse København samt UU-vejledere og medarbejdere i Københavns Kommunes Beskæftigelse- og Integrationsforvaltning.
- En formativ valideringsworkshop med interviewede fagpersoner og Uddannelse København.

For en udfoldet beskrivelse af metoden henvises til **metodenotatet i Bilag 1**.

Tabel 1.1: Begrebsafklaring

Begreb	Beskrivelse
Social- og Sundhedsassistent (SOSU*-assistent)	SOSU-assistenten varetager opgaver som tidlig opsporing af sygdom, sundhedsfremme, sygdomsforebyggelse, omsorg og pleje. Det tager 3 år, 9 måneder og 3 uger inkl. grundforløb at uddanne sig til SOSU-assistent. Når uddannelsen er afsluttet, skal der søges autorisation som SOSU-assistent, før titlen kan benyttes.
Social- og sundhedshjælper (SOSU-hjælper)	SOSU-hjælpere bliver uddannet til professionel omsorg, pleje og praktisk hjælp. Det tager 2 år og 2 måneder inkl. grundforløb at uddanne sig til SOSU-hjælper.
Social- og sundhedsuddannelserne (SOSU-uddannelserne)	Samlet betegnelse for SOSU-assistentuddannelsen og SOSU-hjælperuddannelsen. Det omfatter ikke pædagogisk assistentuddannelsen, der ellers også uddannes på SOSU-skolerne.
Oplæringsforløb	SOSU-uddannelserne består af et grundforløb samt et hovedforløb, der veksler mellem perioder på skolen og perioder i oplæring på en arbejdsplads. I oplæringsforløbene bliver eleverne oplært i arbejdsopgaver, der hører til uddannelsen. Forløbene varierer i længde og antal.
Oplæringssted	SOSU-elever kommer i oplæring på en række forskellige arbejdspladser, herunder plejehjem, hjemmepleje, hospital og psykiatri.
Oplæringsvejleder	Oplæringsvejledere tilrettelægger og gennemfører vejledning i forhold til udvikling af erhvervsfaglige kompetencer hos elever, som er i oplæring.

Læringsmiljø	De omgivelser, rammer, relationer og kulturer, der tilsammen skaber betingelserne for et individs eller en gruppes indlæring.
*SOSU henviser i nærværende rapport til forkortelsen for social- og sundhed	

1.3 Læsevejledning

Analysen indeholder i alt seks kapitler:

- **Kapitel 1** rummer nærværende indledning med analysens formål, baggrund og metodiske tilgang.
- **Kapitel 2** giver et overblik over analysens hovedfund og anbefalinger.
- **Kapitel 3** indeholder en sammenfatning af viden og erfaringer om elevcentreret undervisning og læringsmiljøer.
- **Kapitel 4** beskriver identificerede elevkarakteristika og elevgrupper relativt til elevernes behov og præferencer for læring.
- **Kapitel 5** fremhæver analysens fund af elevernes behov og læringspræferencer opdelt under, hvorvidt det er 1) generelle behov, 2) almene behov eller 3) særlige behov.
- Endelig præsenterer **kapitel 6** en række anbefalinger til det videre arbejde.

2. Resumé

På vegne af Uddannelse København har Rambøll Management Consulting gennemført en målgruppeanalyse af SOSU-elever i Københavns Kommune. Formålet med analysen er at analysere forskellige elevprofiler blandt SOSU-elever i Københavns Kommune, herunder deres præferencer og behov i forhold til tilrettelæggelsen af SOSU-uddannelserne. Denne viden skal anvendes i et videre arbejde med fastholdelse og rekruttering af SOSU-elever med det formål at sætte elevernes læring og behov i centrum.

Analysen er baseret på tre datakilder: 1) Desk research over udvalgt litteratur om elevcentreret læring og virksomme læringsmiljøer; 2) Kvalitative interviews og workshops med SOSU-elever og fagpersoner; 3) Supplerende kvantitativ analyse af elevkarakteristika på baggrund af data fra Uddannelse København. Det kvalitative datagrundlag danner udgangspunkt for analysen, hvor det har været i fokus at give eleverne en tydelig stemme. Der er gennemført fokusgruppeinterviews med 44 SOSU-elever, enkeltpersonsinterviews med ni uddannelsesansvarlige og oplæringsvejledere samt fokusgruppeinterviews med otte fagpersoner.

Denne rapport består af formål, baggrund samt data- og vidensgrundlag. Herefter følger en præsentation af analysen fund over identificerede elevkarakteristika og elevgrupper, samt deres behov og læringspræferencer opdelt under, hvorvidt det er 1) generelle behov, som ses hos den brede elevgruppe, 2) almene behov, der ses på tværs af den samlede elevgruppe, men ikke hos alle, eller 3) særlige behov, som ses hos elever i identificerede afgrænsede målgrupper. Endeligt præsenteres en række anbefalinger for det videre arbejde.

Analysen peger overordnet set på følgende fire hovedfund:

I analysen er der identificeret tre elevkarakteristika, der har betydning for elevers læringspræferencer og ønsker til tilrettelæggelsen af uddannelserne: SOSU-uddannelse, alder og køn. Derudover peger målgruppeanalysen på otte elevgrupper under hvilke, elever med særlige behov til deres uddannelsesforløb ofte kan fremkomme: elever med sprogudfordringer, elever med psykiske udfordringer, elever med sociale udfordringer, uflaglærte inden for social- og sundhedssektoren, uflaglærte fra andre områder, elever med faglig ballast, fagligt stærke elever og elever med faglige udfordringer.

Analysen finder ni generelle behov og læringspræferencer, som ses hos den brede elevgruppe, og hvor tiltag vil kunne være virkningsfulde for alle. Disse behov udspringer af udfordringer relateret til fysiske forhold i forhold til store holdstørrelser på skolen, og faglige udfordringer, hvor eleverne savner tydeliggørelse af læringsmål, mere feedback fra undervisere og mindre gruppearbejde. Dertil fremgår der behov i forhold til at styrke den faglige kobling mellem skole og oplæring. Endeligt er der nogle forhold i oplæringen, hvor eleverne oplever udfordringer i forhold til første oplæring uden for plejehjem, lange oplæringsperioder, ustruktureret studietid og forskel i vejledning.

Analysen peger på ni almene behov og læringspræferencer, der ses på tværs af den samlede elevgruppe, men ikke hos alle. Flere elever udtrykker behov for valgfrihed i gruppedannelse og mulighed for individuelt arbejde på skolen. Nogle elever udfordres af at klasser varierer på tværs af aldersgrupper. Flere elever savner overblik over deres uddannelsesforløb. I oplæring udtrykker eleverne behov relateret til tildeling af oplæringssted, hvor det tydeliggøres, at elever har forskellige præferencer og behov, som de ønsker tages i betragtning.

Analysen finder syv særlige behov og læringspræferencer, som ses hos elever i identificerede afgrænsede målgrupper. Det dækker over, at yngre elever har større behov for sociale arrangementer, fagligt stærke elever savner differentieret undervisning, imens nogle elever, typisk med sociale udfordringer, har behov for indføring i dansk sygdomspleje. Mandlige elever har behov for mandlige kolleger at spejle sig i. Flere elever med sprogudfordringer har behov for længere studietid, og nogle elever med psykiske eller sociale udfordringer vil profitere af, at være på minde oplæringssteder med få eller ingen skift i oplæringssteder.

Rambøll har på baggrund af analysens fund udarbejdet otte anbefalinger for fremadrettet arbejde med SOSU-uddannelserne, som fremgår af oversigten nedenfor.

Tabel 2.1. Oversigt over anbefalinger

Niveau	Anbefaling	Kort beskrivelse	Målgruppe	Aktør med handlemulighed
Generelle behov	Tonet holddannelse ved opstart	SOSU-uddannelserne etablerer tonet holddannelse ved uddannelsesstart, hvor elever opdeles i hold med elever med sammenlignelige forudsætninger og karakteristika.	Den samlede elevgruppe	SOSU H
	Kvalificeret matchning	Der etableres et en kvalificeret matchingsproces, hvor elevers ønsker til oplæringsplads bliver taget i betragtning.	Den samlede elevgruppe	Uddannelse København
	Styrket sammenhæng mellem skole og oplæring	Sammenhængen mellem skole og oplæring skal løftes ved at etablere fastlagt og systematisk samarbejde mellem skolerne og oplæringsstederne, hvor medarbejderne klædes på i forhold til elevernes faglige læring og elevers eventuelle særlige behov.	Den samlede elevgruppe	SOSU H, Uddannelse København
	Systematik i oplæringsvejledernes rolle på tværs af oplæringssted	Lokal ledelse skal sikre, at der er tydelige forventninger og tid til oplæringsvejledning. Alle vejledere skal som minimum have gennemført grunduddannelsen for praktikvejlederuddannelsen.	Den samlede elevgruppe	Uddannelse København
	Understøt godt arbejdsmiljø og skab stærke læringsmiljøer for elever i oplæring	Der etableres en indsats, som sikrer fokus på sammenhæng mellem arbejds- og læringsmiljø under oplæring, der er forankret hos den lokale leder på oplæringsstedet.	Den samlede elevgruppe	Uddannelse København
	Mentorordning	Der etableres en obligatorisk mentorordning, hvor erfarne elever indgår i en mentorrelation med nystartede SOSU-elever. Der tilbydes også en individuel mentorordning til udvalgte elever med behov for tættere støtte og sparring.	Den samlede elevgruppe, Elever med særlige behov i specifikke målgrupper	SOSU H, Uddannelse København
Almene behov	Tilbud om specialisering	Elever på SOSU-assistentuddannelsen får øget mulighed for en faglig specialisering gennem mulighed for valg af oplæringssted med særlig specialisering.	Udvalgte elever på tværs af samlet elevgruppe	SOSU H, Uddannelse København
Særlige behov	Støtteindsatser ved særlige behov	Der tilbydes systematiske støttetilbud til elever, der oplever læring vanskeligt i uddannelsens nuværende rammer og derfor har behov for støtte til at gennemføre uddannelsen.	Elever med særlige behov i specifikke målgrupper	Uddannelse København

3. Viden og erfaringer om virksomme læringsmiljøer

I dette kapitel sammenfattes viden og erfaringer om elevcentreret undervisning og læringsmiljøer fra relevant litteratur. Kapitlet indledes med teoretisk rammesætning af læringsfællesskaber på erhvervsskoler. Derefter fremlægger kapitlet centrale fund relateret til erhvervsrettede og virksomme læringsmiljøer, som den efterfølgende analyse har taget afsæt i.

En uddybende gennemgang af kapitlets udvalgte litteratur fremgår af rapportens bilag 2: Vidensnotat.

3.1 Læring som social praksis

I forskningslitteraturen inden for læringsteori vinder den praksisorienterede læringstradition med en række grundlæggende bidrag frem i 1990'erne og gør op med tidligere tiders forståelse af læring som individuelle, kognitive processer. Der er flere bidrag inden for den praksisorienterede læringstradition, men vi vælger at fremhæve Jean Lave og Etienne Wengers arbejde. Overordnet set, forstår Lave og Wenger læring som et socialt fænomen, hvor læring finder sted gennem elevers deltagelse i praksisfællesskaber². I denne forståelse af læring er deltagelse, adgang og praksisfællesskaber centrale begreber.

Et praksisfællesskab er et læringsfællesskab, hvor eleverne er sammen om en bestemt praksis, som det er tilfældet på SOSU-uddannelserne. Det vil sige, at de gennem løsning af forskellige opgaver arbejder mod et fælles praktisk mål. I en pædagogisk sammenhæng skal løsningen af disse opgaver være støttet af underviseren. For at indgå i et praksisfællesskab er det ikke nok kun at besidde viden og færdigheder til at løse praktiske opgaver. Man skal også besidde personlige og sociale kompetencer til at omsætte dette, så de øvrige deltagende elever ser gevinsten i andres og eget bidrag til praksisfællesskabet. Ifølge Lave og Wenger er det vigtigt at have blik for disse elementer i arbejdet med praksisfællesskaber. Samtidig har ovenstående elementer også betydning for, hvilke opgaver der udarbejdes, og hvilke personlige, sociale og faglige læringsmål der arbejdes ud fra. Det gælder både i forbindelse med undervisningen, men også for tilrettelæggelsen af oplæringen på SOSU-uddannelserne.

3.2 Viden og erfaringer fra praksis

Ud fra relevant forskning på området ved vi, at gode erhvervsrettede og virksomme læringsmiljøer skabes, når en række forhold er tilgodeset og er til stede i og omkring undervisningen på uddannelsesstederne. I gennemgående undersøgelser af erhvervsrettede læringsmiljøer, undervisningsdifferentiering på uddannelserne og det gode uddannelsesliv under oplæring finder vi følgende centrale parametre som betydningsfulde for skabe virksomme læringsmiljøer^{3,4}:

- Faglige fællesskaber blandt elever
- Kobling mellem elevers læreproces og praksis
- Oplæring og erhverv inddrages i undervisningen
- Klare forventninger til og mål for elevers læring
- Undervisningsdifferentiering relativt til elevers faglighed og erfaring
- Feedback og anerkendelse til eleverne fra læreren
- Gode (herunder trygge og tillidsfulde) relationer mellem lærer og elev
- Gode fysiske rammer for undervisningen.

² Lave, J., & Wenger, E. (2003). *Situeret læring - og andre tekster* (6 ed.). København: Hans Reitzels Forlag.

³ Børne- og Undervisningsministeriet. (2017). *Evaluering af projekter i puljen til vidensunderstøttelse af implementering af eud-reformen*.

⁴ EVA (2018). *Undervisningsdifferentiering i erhvervsuddannelserne*.

Centralt for oplæring fremgår det, at følgende parametre er afgørende for det gode læringsmiljø⁵:

- Faglige fællesskaber under oplæring
- Vejledernes faglighed og pædagogiske og didaktiske evner
- Godt møde med oplæringsstedet
- Rum for refleksion i og over oplæringens praksissituationer
- Stærkt samarbejde på det organisatoriske niveau mellem uddannelses- og oplæringssted
- Pædagogisk stilladsering af elevers læreprocesser i oplæringen.

Det er vigtigt at understrege, at parametrene kan anskues som problemfelter, men i lige så høj grad også som potentialer. Der er også steder, hvor man aktivt og med fordel kan arbejde med at forbedre de styrker og muligheder, der findes i vekselvirkningen mellem skoledel og oplæringsdel på uddannelserne.

Denne viden om virksomme læringsmiljøer er anvendt aktivt i vores undersøgelse, idet vi har udarbejdet interviewguides til fagprofessionelle og til elever på SOSU-uddannelserne med inspiration og afsæt i flere af de nævnte forhold. Med henblik på at undersøge forskellige elevprofilers præferencer og behov i forhold til tilrettelæggelsen af uddannelsesforløbene har vi afsøgt, hvilken betydning og værdi samt for hvem adspurgte elever og fagpersoner tillægger ovenstående parametre.

⁵ Cefu (2018). Det gode uddannelsesliv i praktikken. Vidensnotat om praktikken på social- og sundhedshjælperuddannelsen, social- og sundhedsassistentuddannelsen og sygeplejerskeuddannelsen.

4. Elevgrupper blandt SOSU-elever

Indeværende kapitel præsenterer identificerede elevkarakteristika og elevgrupper, der er relevante at tage i betragtning i anskuelser af SOSU-elevs forskellige behov og præferencer i forhold til at lære og gennemføre en SOSU-uddannelse. I analysen er der identificeret tre elevkarakteristika, der har betydning for elevs læringspræferencer og ønsker til tilrettelæggelsen af uddannelserne. Derudover peger målgruppeanalysen på otte elevgrupper, hvor elever med særlige behov til deres uddannelsesforløb ofte kan fremkomme. Det understreges, at den enkelte elev ikke nødvendigvis kun kan identificere sig med en enkelt gruppe, men derimod godt kan identificere sig med flere grupper. Ligeledes understreges det, at ikke alle elever, der tilhører en af de præsenterede elevgrupper, har særlige behov.

Analysen i dette afsnit er først og fremmest baseret på interviews og workshops med SOSU-elever og fagpersoner. Det kvalitative datagrundlag suppleres af kvantitativt data fra Uddannelse København over elevfordelingerne af 3001 SOSU-elever ansat i Københavns Kommune.

4.1 Elevkarakteristika med betydning for elevs læringspræferencer

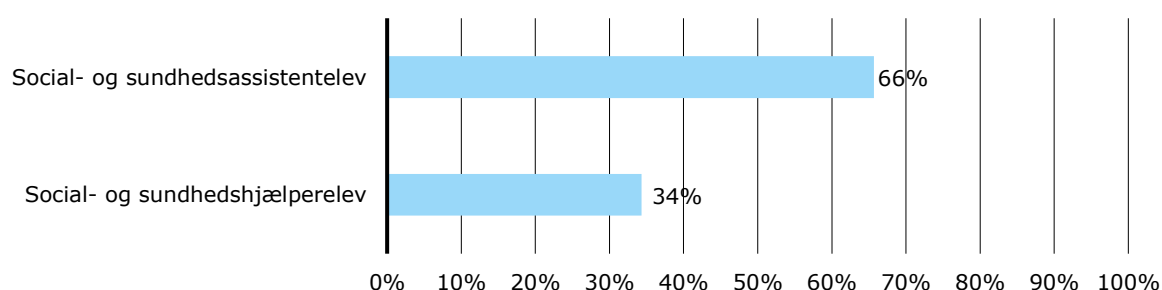
I dette afsnit fremgår tre identificerede elevkarakteristika med betydning for SOSU-elevs uddannelsespræferencer: SOSU-uddannelse, alder og køn. Elevkarakteristikaene udfoldes i dette afsnit.

4.1.1 SOSU-uddannelse

Af interviews med elever og fagpersoner fremgår det, at der er elever, som har behov og præferencer for deres uddannelsesforløb, som knytter sig til, hvorvidt de uddanner sig til SOSU-assistent eller til SOSU-hjælper. SOSU-uddannelserne har mange ligheder, men de varierer også i længde, indhold og slutkompetence, hvoraf der opstår forskellige behov. Analysen finder, at nogle elever har behov for uddannelsesspecifikke hensyn under deres uddannelse.

Data over SOSU-elever i Københavns Kommune viser, at to tredjedele (66 pct.) af SOSU-eleverne uddanner sig til SOSU-assistent, mens en tredjedel (34 pct.) af eleverne uddanner sig til SOSU-hjælper. Den største elevgruppe fordelt på uddannelse er dermed SOSU-assistenteleverne. Denne fordeling fremgår af Figur 4.1.

Figur 4.1: Fordelingen af SOSU-assistentelever og SOSU-hjælperelever i Københavns Kommune

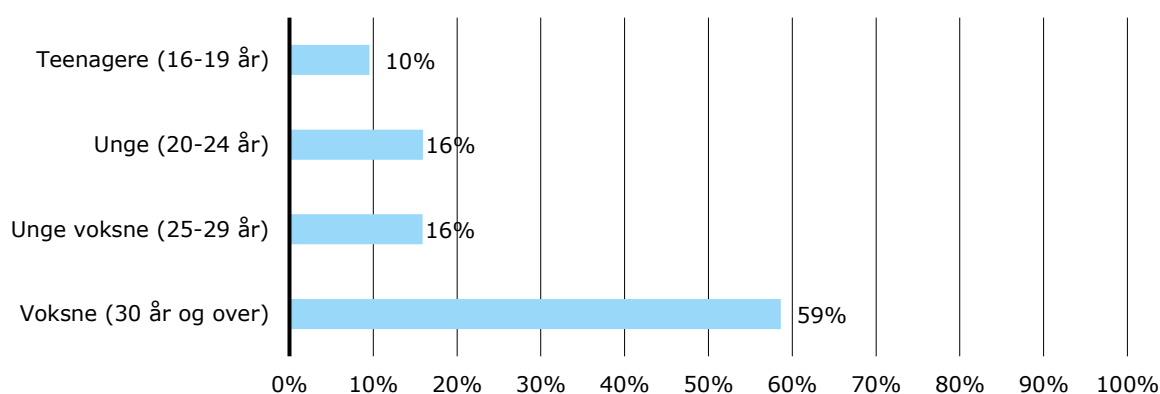
Note: N = 3.001. Kilde: Elevdata fra Uddannelse København.

4.1.2 Alder

Af interviews med fagpersoner og elever fremgår det, at elever i nogle henseender har forskellige behov på baggrund af deres alder. Med afsæt i de identificerede forskelle i behov og præferencer er elevernes aldersgrupper blevet inddelt i fire kategorier, der omfatter teenagere under 20 år; unge mellem 20 og 24 år; unge voksne mellem 25 og 29 år; voksne på 30 år eller derover.

Data over SOSU-elever i Københavns Kommune viser, at hver tiende elev (10 pct.) er i aldersgruppen teenager, mens aldersgrupperne unge og unge voksne begge udgør omtrent hver sjette elev (16 pct.). Den største aldersgruppe er dermed de voksne, som ca. tre ud af fem elever (59 pct.) tilhører. Fordelingen er visualiseret i Figur 4.2.

Figur 4.2: Aldersfordeling blandt SOSU-elever i Københavns Kommune

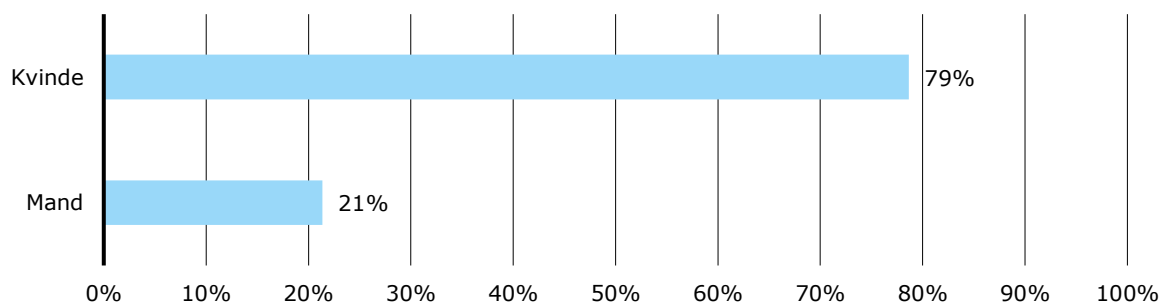
Note: N = 3.001. Kilde: Elevdata fra Uddannelse København.

4.1.3 Køn

I interviews med elever og fagpersoner peges der på, at nogle elever har behov og læringspræferencer på baggrund af deres køn. De interviewede har fremhævet, at mænd og kvinder på nogle områder har forskellige ønsker til tilrettelæggelsen af deres uddannelsesforløb.

Data over SOSU-elever i Københavns Kommune viser, at ca. fire ud af fem elever er kvinder, mens ca. en ud af fem elever er mænd. Den største gruppe fordelt på køn er dermed klart den kvindelige elevgruppe.

Figur 4.3: Kønsfordeling blandt SOSU-elever i Københavns Kommune

Note: N = 3.001. Kilde: Elevdata fra Uddannelse København.

4.2 Elevgrupper med særlige behov

Analysen har identificeret otte elevgrupper, hvor elever med særlige behov til deres uddannelsesforløb ofte kan fremkomme: elever med sprogudfordringer, ufaglærte inden for social- og sundhedssektoren, ufaglærte fra andre områder, elever med psykiske udfordringer, elever med sociale udfordringer, fagligt stærke elever og elever med faglige udfordringer. Elevgrupperne udfoldes i dette afsnit.

4.2.1 Elever med sprogudfordringer

Det kvalitative datagrundlag viser, at der blandt elever med sprogudfordringer kan være særlige behov og præferencer til SOSU-uddannelserne. Fælles for denne gruppe er, at eleverne ikke har dansk som førstesprog og ikke mestrer det danske sprog tilstrækkeligt. Flere elever med sprogudfordringer er tilknyttet en sprogindsats under Uddannelse København, hvor eleverne tilbydes intensiv og målrettet støtte og undervisning i sproglige kundskaber, der er afgørende for elevernes kommunikation og arbejde med borgere, kolleger og pårørende. Interviews med fagpersoner indikerer, at selvom SOSU-elever i Københavns Kommune med dansk som andetsprog tilbydes sprogindsats, er der en række elever, der fravælger at modtage denne sprogindsats, selvom de har sproglige udfordringer. Analysen viser, at elever med sprogudfordringer både forekommer blandt elever med en sprogindsats og blandt elever, der har fravalgt en sprogindsats.

”

Det er meget normalt, at det er omkring 20 pct. af dem, vi har, som er sprogelever.

Fagprofessionel

I gruppen af elever med sprogudfordringer finder man både mænd og kvinder i alle aldersgrupper og inden for begge SOSU-uddannelser. Interviews med fagpersoner peger desuden på, at denne elevgruppe er forholdsvis stor. Elever med sprogudfordringer udgør en elevgruppe, hvoriblandt nogle af disse elever har særlige behov, fordi de kan opleve udfordringer relateret til deres sproglige og fagsproglige kompetencer. De kan eksempelvis føle sig udfordrede af de fagbegreber, de møder på skolen og i oplæringen, eller have svært ved at kommunikere med borgere.

4.2.2 Elever med psykiske udfordringer

Analysen viser, at der findes en gruppe af elever med psykiske udfordringer, hvoraf nogle har særlige behov i relation hertil, der ikke imødekommes af den nuværende tilrettelæggelse af uddannelserne. Fælles for elevgruppen er, at der er tale om elever, der oplever psykiske udfordringer (fx relateret til en diagnose eller livsvilkår), som påvirker deres forudsætninger for at følge med og trives i det gængse uddannelsesforløb.

I gruppen finder man særligt kvinder under 30 år, som uddanner sig til SOSU-assistent. Dog udgør denne gruppe af elever et fåtal i den samlede elevgruppe. Elever med psykiske udfordringer udgør en elevgruppe, hvor nogle af eleverne har særlige behov, fordi de kan opleve udfordringer relateret til deres mentale helbred og robusthed under uddannelserne. Nogle af eleverne i elevgruppen kan eksempelvis opleve, at deres psykiske udfordringer påvirker deres overskud på uddannelsen, og at de derfor har behov for, at fagpersonerne på uddannelsen tager særlige hensyn til dem.

”

De psykisk sårbare udgør ikke en stor del af vores elever.

Fagprofessionel

4.2.3 Elever med sociale udfordringer

I interviews med elever og fagpersoner peges der på, at der er en elevgruppe med sociale udfordringer, som har behov og præferencer til deres uddannelsesforløb, der udfordrer dem i den nuværende tilrettelæggelse af uddannelserne. Der er tale om elever, som privat oplever problemer af social, kulturel eller familiær art, fx social kontrol.

”

De unge har mange problemer på hjemmefronten, som de ikke rigtig kommer ud med.

Fagprofessionel

Elevgruppen består typisk af kvinder under 30 år med anden etnisk baggrund end dansk på begge uddannelserne. Elever med sociale udfordringer udgør en elevgruppe, hvor nogle af eleverne har særlige behov, fordi de kan opleve udfordringer på uddannelsen, der relaterer sig til de erfaringer og forpligtigelser, de har med hjemmefra, og som de har behov for bliver anerkendt og taget hensyn til. Der kan eksempelvis være tale om, at nogle af eleverne i gruppen skal gennemføre aktiviteter

på uddannelsen, som de hjemmefra er blevet forbudt at gennemføre, herunder at trække ærmerne op af hygiejniske årsager eller arbejde sammen med mænd.

4.2.4 Ufaglærte inden for social- og sundhedssektoren

Af interviews med elever og fagprofessionelle fremgår det, at nogle blandt gruppen af elever med ufaglært arbejdserfaring inden for social- og sundhedssektoren har særlige behov og præferencer til deres uddannelse. Fælles for gruppen er, at eleverne har flere års ufaglært erfaring som eksempelvis plejemedhjælper eller lignende og er startet på uddannelsen for at blive faglært.

Gruppen af ufaglærte inden for social- og sundhedssektoren består særligt af kvinder over 30 år på begge SOSU-uddannelser. Ufaglærte inden for social- og sundhedssektoren udgør en elevgruppe, hvor nogle af eleverne har særlige behov, fordi de kan opleve udfordringer eller særlige præferencer relateret til de års erfaring i sektoren, som de tager med sig ind i uddannelsen. Når man har mange års ufaglært erfaring inden for social- og sundhedssektoren, har man en grundviden indenfor faget. Nogle elever med ufaglært erfaring inden for social- og sundhedssektoren kan derfor opleve præferencer for at blive faglig anerkendt for deres eksisterende viden på området. Omvendt kan ufaglært erfaring medføre, at eleverne har nogle fremgangsmåder i deres praksis, der bliver modsagt på uddannelsen. På den baggrund skal disse elever aflære for at kunne lære, hvilket kan medføre nogle faglige udfordringer for denne elevgruppe.

4.2.5 Ufaglærte fra andre områder end social- og sundhedssektoren

Analysen viser, at der blandt elever, som har ufaglært arbejdserfaring fra sektorer uden for social- og sundhedssektoren, kan være behov og præferencer til elevens uddannelsesforløb. Fælles for gruppen er, at eleverne har flere års ufaglært erfaring i andre brancher og siden har valgt at påbegynde en SOSU-uddannelse. Denne gruppe har en høj grad af livserfaring, som de tager med sig ind i deres uddannelsesforløb.

”

Så er der en gruppe af elever, der har været på arbejdsmarkedet længe, som er mere modne og måske ikke har indblik i det sundhedsfaglige, men de har livserfaring.

Fagprofessionel

Gruppen består primært af mænd og kvinder over 30 år, der uddanner sig til enten SOSU-assistent eller SOSU-hjælper. Ufaglærte fra andre områder end social- og sundhedssektoren udgør en elevgruppe, hvor nogle af eleverne har særlige behov, fordi de kan opleve udfordringer eller særlige præferencer relateret til deres erfaringsgrundlag og motivation for at påbegynde uddannelsen. Selvom elevgruppen ikke har erfaring fra selve social- og sundhedssektoren, går de alligevel ind i uddannelsen med livserfaring og viden om, hvordan man eksempelvis begår sig på en arbejdsplads. De

kan derfor opleve et behov for at blive mødt som voksne mennesker og ikke blot elever. Ligeledes kan nogle elever i gruppen opleve et behov for at føle sig anerkendt for deres livserfaring af de fagpersoner, de møder i løbet af uddannelsen. For denne gruppe gælder det også, at der kan være udfordringer forbundet med at skulle tilbage på skolebænken og indgå i et undervisningsmiljø.

4.2.6 *Elever med faglig ballast*

Det kvalitative datagrundlag viser, at der findes en elevgruppe, som består af elever, der har en faglig ballast, som øger deres forudsætninger ved opstart af uddannelsen. Fælles for gruppen er, at de påbegynder uddannelsen med et højt fagligt grundniveau. Det kan eksempelvis være opnået gennem en anden uddannelse eller erhvervs erfaring, som medvirker til at øge deres faglige udgangspunkt i forhold til de øvrige elever.

I gruppen er der både mænd og kvinder, der primært er over 20 år, og som uddanner sig til enten til SOSU-assistent eller SOSU-hjælper. Elever med faglig ballast udgør en elevgruppe, hvor nogle af eleverne har særlige behov, fordi de kan opleve, at de faglige krav, de møder på starten af uddannelsen, ikke udfordrer dem tilstrækkeligt. Nogle af eleverne oplever eksempelvis, at de arbejdsopgaver de bliver stillet i skolen eller under oplæringen er for grundlæggende, hvorfor de oplever et behov for større faglige udfordringer særligt under opstarten af uddannelserne.

4.2.7 *Fagligt stærke elever*

Det kvalitative datagrundlag viser, at der findes en elevgruppe, som består af fagligt stærke elever med særlige læringskompetencer. Fælles for gruppen er, at de er begavede, dygtige og har nemt ved at optage og omsætte viden. Det vil typisk være elever, der tidligere har klaret sig godt på grundskole, uddannelse og/eller anden erhverv. Det kan desuden være elever, der er ambitiøse, målrettede og ved, at de vil videreudanne sig til fx sygeplejerske.

I gruppen er der både mænd og kvinder i alle aldersgrupper, og som uddanner sig til enten til SOSU-assistent eller SOSU-hjælper. Fagligt stærke elever udgør en elevgruppe, hvor nogle af eleverne har særlige behov, fordi de oplever løbende behov for større faglige udfordringer end øvrige elever for at holde dem til ilden og sikrer deres motivation.

4.2.8 *Elever med faglige udfordringer*

Af interviews med elever og fagpersoner fremgår det, at der findes en elevgruppe, som består af fagligt udfordrede elever. Fælles for gruppen er, at de starter på uddannelsen med et lavere fagligt grundniveau, og/eller har sværere ved at tilegne sig ny viden end de øvrige elever. Det kan eksempelvis være elever, der kommer direkte fra grundskolen, eller elever der har været længe uden for arbejdsmarkedet.

Gruppen af fagligt udfordrede elever består både af mænd og kvinder, som primært er under 30 år og uddanner sig til enten SOSU-assistent eller SOSU-hjælper. Fagligt udfordrede elever udgør en elevgruppe, hvor nogle af eleverne har særlige behov, fordi de kan opleve udfordringer på uddannelsen, der relaterer sig til deres faglige niveau. Der kan eksempelvis være elever i gruppen, som oplever, at de i skolen kun kortvarigt har mulighed for at beskæftige sig med et enkelt fagligt område, før undervisningen er gået i en ny retning, og et nyt fagligt område præsenteres. Det kan give nogle elever en følelse af, at de ikke får den fulde forståelse af uddannelsens faglige indhold, men har et behov for det.

5. SOSU-elevs behov og præferencer for læringsmiljøer

I dette kapitel præsenteres analysens fund, der knytter sig til SOSU-uddannelsernes læringsmiljø, og i hvilket omfang eksisterende læringsmiljøer er virksomme for eleverne læring set fra elevernes perspektiver. Kapitlet belyser således analysens fund for så vidt angår elevernes behov og præferencer i forhold til:

➤ **Læringsmiljøet på uddannelsesstedet**

➤ **Læringsmiljøet på tværs af uddannelsessted og oplæring**

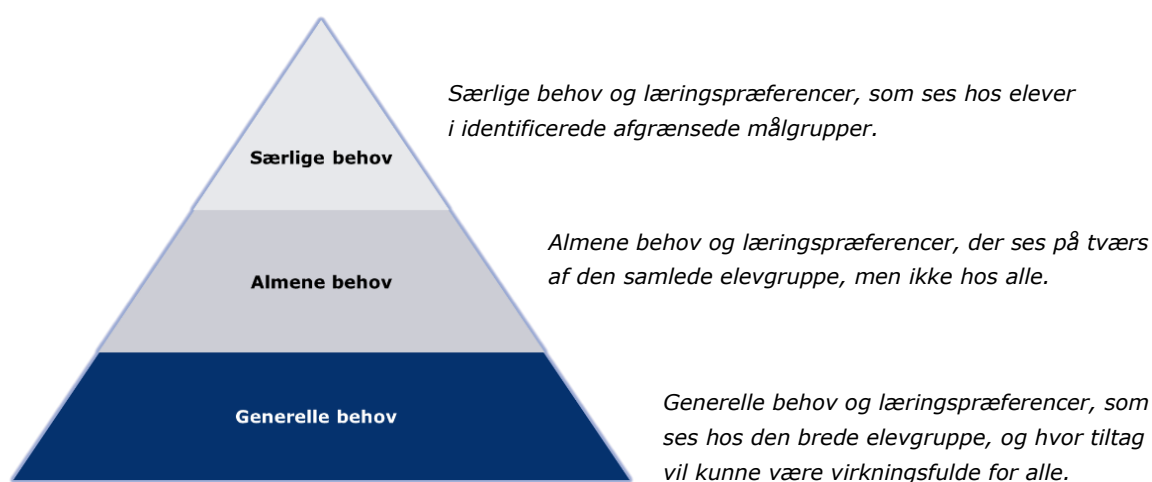

➤ **Læringsmiljøet på oplæringsstedet**

Dertil udfolder kapitlet, i hvilket omfang der kan identificeres forhold, som med fordel kan justeres for bedre at kunne imødekomme elevernes behov og læringspræferencer.

Analysens fund og resultater præsenteres med udgangspunkt i tre niveauer for behov og præferencer, der er udledt og illustreret i figuren nedenfor. Først præsenteres generelle behov og læringspræferencer, hvor analysens resultater peger på, at alle elever vil kunne profitere af, at der foretages visse justeringer. Dernæst præsenteres analysefund, hvor der er almene behov, som kalder på løsninger og tiltag til gavn for elever i hele elevgrundlaget, men som ikke er behov eller præferencer, alle elever nødvendigvis vil finde attraktive eller profitere af. Og endelig præsenteres de særlige behov og præferencer, som analysen indikerer, udvalgte grupper har, og som derfor peger i retning af, at bestemte elevgrupper med fordel kan tilbydes.

Figur 5.1: Tre niveauer for behov og præferencer

Analyserne i dette kapitel er baseret på interviews og workshops med SOSU-elever og fagpersoner.

5.1 Generelle behov

I dette afsnit præsenteres analysens fund, der relaterer sig til generelle behov og læringspræferencer, som går på tværs af elevgrupper på SOSU-uddannelserne. I analysen er der identificeret ni områder, hvor elever oplever udfordringer, der hindrer virksomme læringsmiljøer på SOSU-uddannelserne.

5.1.1 Store holdstørrelser hæmmer elevers deltagelse og faglige udbytte af undervisningen

Analysen peger på, at eleverne føler sig udfordret af de store holdstørrelser på omkring 70 elever på skolen. I interviews med elever på SOSU-uddannelserne giver flere udtryk for, at store holdstørrelser har en negativ betydning for læringsmiljøet på uddannelserne og det faglige udbytte af undervisningen. Det fremgår bl.a. af interviews med flere elever, at de oplever, at de store holdstørrelser medfører et højere støjniveau, hyppige forstyrrelser af undervisningen samt begrænset mulighed for at få hjælp og sparring fra underviserne. Flere elever giver udtryk for, at de store holdstørrelser er den primære årsag til, at underviserne opleves som fraværende, og at man som elev konstant er i konkurrence om undervisernes opmærksomhed. Dette opleves at have konsekvenser for elevernes faglige udbytte og deltagelse i undervisning. Samtidig peger eleverne på, at de store holdstørrelser er en medvirkende årsag til, at de oplever manglende tilknytning til holdene. Vi ved, at manglende tilknytning til praksisfællesskaber påvirker elevers engagement og på sigt kan have betydning for deres læring og deltagelse i undervisningen⁶.

”

I vores klasse er der ikke særlig rart at være – der er for mange mennesker, snak og larm, puslen i tasker.

SOSU-assistentelev

Ud over de store holdstørrelser giver flere elever udtryk for, at manglen på siddepladser i undervisningslokalerne medfører, at de må benytte sig af alternative og ofte uhensigtsmæssige siddepladser, fx vindueskarmer, der ikke anses for at være optimale rammer for elevernes læring og deltagelsesmuligheder i undervisningen. Dette fund optræder og stemmer overens med resultater fra evalueringer på erhvervsuddannelsesområdet, da der her bl.a. peges på, at gode fysiske rammer er en af forudsætningerne for gode erhvervsrettede læringsmiljøer⁷.

5.1.2 Elever oplever udfordringer ved gruppearbejde

Flere elever giver i interviews udtryk for, at særligt gruppearbejde i undervisningen på skolen fylder for meget. Flere af eleverne fortæller, at de oplever, at læringsmiljøet udfordres af omfanget af gruppearbejdet, da forskelle i fagligt niveau bliver meget tydelige og påvirker samarbejdet i grupperne. Overordnet set, er de fleste elever glade for gruppearbejde, men flere peger på, at det med fordel kan suppleres med mulighed for individuelt arbejde. Eleverne oplever, at gruppearbejde er den dominerende arbejdsform i undervisning, samt at særligt fagligt stærke elever oplever at må 'løfte' andre i gruppearbejdet og sætter spørgsmålstejn ved det faglige udbytte. Fra et læringsteoretisk perspektiv ved vi, at gruppearbejde som arbejdsform kræver noget af alle elever. Her er elevernes deltagelse i gruppearbejde en forudsætning for læring. Bliver der for stor forskel imellem gruppe-medlemmers faglige niveau får det konsekvenser for elevernes deltagelse og dermed også for deres læringsudbytte⁸.

”

Der er kun gruppearbejde på SOSU H, og vi får ikke lov til at arbejde alene. Der er stor faglighedsniveau forskel i eleverne, og tanken er, at man skal løfte i flok, men det sker bare ikke, fordi dem, der ikke har højt nok fagligt niveau, gider ikke, og så får de heller ikke et fagligt niveau.

SOSU-assistentelev

6 Lave, J., & Wenger, E. (2003). Situeret læring - og andre tekster (6 ed.). København: Hans Reitzels Forlag.

7 Børne- og Undervisningsministeriet. (2017). Evaluering af projekter i puljen til vidensunderstøttelse af implementering af eud-reformen.

8 Lave, J., & Wenger, E. (2003). Situeret læring - og andre tekster (6 ed.). København: Hans Reitzels Forlag.

Endvidere oplever nogle af de adspurgte fagprofessionelle, at det generelle læringsmiljø i undervisningen udfordres af gruppearbejdet, da flere elever mangler selvstændighed og kommer med erfaringer fra en mere lærerstyret undervisningspraksis. Ifølge disse fagprofessionelle må uddannelserne her overveje, hvordan man dels præsenterer denne elevgruppe for undervisningens arbejdsformer, dels hvordan man skaber de bedste forudsætninger for disse elevers deltagelse i undervisningen.

”

I gruppearbejde skal man lave noget i fællesskab. Det er svært for mange, hvis de har været vant til en lærer, der bestemmer, hvad de gør og hvornår. Der er RUC-orienteret undervisning på SOSU, og det kræver lidt ekstra.

Fagprofessionel

5.1.3 Elever savner tydelige læringsmål i undervisningen

Analysen viser, at opstilling af tydelige rammer og læringsmål, opleves at have stor betydning for elevernes faglige udbytte og læring på uddannelserne.

”

Rammer og mål er vigtige, og jo mere vi gentager de mål, vi har, desto mere er vi klar over, hvorfor de er vigtige. Uden den røde tråd bliver det for flydende. Vi har mange forskellige fag – sundhed, det sociale, medicin – så det er godt at have den røde tråd.

SOSU-assistentelev

I interviews med elever peger langt størstedelen på, at tydelige rammer og mål for undervisningen opleves at have en positiv indflydelse på deres egen læringsproces og udbytte af undervisningen. Oplevelsen af, at tydelige rammer og mål har positiv betydning for elevernes læringsudbytte, ser vi ligeledes afspejlet i forskningen⁹. Selvom størstedelen af eleverne giver udtryk for ovenstående forhold, giver flere af dem udtryk for, at de ikke altid oplever, at konkrete læringsmål præsenteres og italesættes i undervisningen. Flere elever på tværs af elevgrupper giver i stedet udtryk for, at det er demotiverende, når formålet med undervisningen er uklart, og når konkrete mål for undervisningen ikke er synlige. Dette står i kontrast til oplæringsperioden, hvor tydelige læringsmål opleves som omdrejningspunktet for elevernes hverdag under oplæringen. Tydelige rammer og mål bidrager til, at eleverne oplever at få et skærpet fokus på, hvilke områder i undervisningen der skal prioriteres og fokuseres på, samtidig med at det skaber overblik for deres læringsproces og er med til at underbygge vigtigheden af undervisningens indhold. Ud fra interviews med elever kan vi se, at flere af dem peger på, at de tydelige mål i undervisningen er med til at skabe klarhed om formålet og motivere dem til at holde læringsgryden i kog både i og uden for undervisningen. Dermed er det væsentligt, at læringsmål også fremgår tydeligt i skoleperioden. Disse fund afspejles ligeledes i forskningen knyttet til elevcentreret undervisning og læringsmiljøer, idet et godt og virksomt læringsmiljø netop er kendetegnet ved, at der opstilles klare forventninger til og mål for eleverne¹⁰.

⁹ Hattie, J. (2013). Synlig læring – for lærere. Dafolo.

¹⁰ Børne- og Undervisningsministeriet. (2017). Evaluering af projekter i puljen til vidensunderstøttelse af implementering af eud-reformen.

5.1.4 Eleverne ønsker mere feedback fra underviserne

På baggrund af dataindsamlingen fremgår det, at hovedparten af eleverne oplever feedback fra undervisere som positivt for læringsmiljøet og deres individuelle læring. Der fremhæves således et stort behov for individuel og gruppebaseret feedback fra underviseren, da denne form for feedback giver den enkelte elev mulighed for at få indblik i deres egen faglige udvikling og gør dem bevidste om, hvilke områder de skal forberede sig på. Ud fra elevinterviews opleves og fremhæves der store forskelle i både feedbackens afsender, kvalitet og omfang.

”

Det er vigtigt, at man får viden om hvor man er henne. Min oplevelser er også, at lærerne er bedre til at give feedback end klassekammeraterne. Deres kan man ikke bruge til så meget. Lærerne kan sætte ord på, hvad man kan gøre bedre.

SOSU-assistentelev

På trods af gode didaktiske og pædagogiske overvejelser vedrørende elev-til-elev-feedback (fx under gruppearbejde), vurderer eleverne, at denne type feedback ikke kan stå alene. Selvom flere elever giver udtryk for, at de får god feedback fra andre elever, er det underviserne, der kender retningen og det faglige niveau, og derfor opleves de også af elever som de mest kvalificerede til at foretage feedback på SOSU-uddannelserne. Denne oplevelse afspejles i evalueringer fra erhvervsuddannelsesområdet, idet der her peges på, at gode, virksomme og erhvervsrettede læringsmiljøer netop prioriterer feedback fra undervisere til elever¹¹.

”

Når man spørger om feedback, får man at vide, at de bliver afspejlet i karaktererne. Jeg misforstår nogle gange opgaven, fordi jeg kun har været her [i Danmark] i fem år. Jeg vil gerne have alt feedback, så jeg forstår, hvad jeg skal arbejde mere med.

SOSU-assistentelev

I forhold til feedback fra underviserne på SOSU-uddannelserne peges der i interviews på, at der er forskellige måder at tolke og levere feedback på SOSU-uddannelserne. Når tilbagemeldinger og feedback på elevernes skriftlige arbejde udmøntes i en karakter, opleves den af eleverne som mangelfuld, idet en karakter ikke giver dem et nuanceret indblik i deres faglige niveau og udviklingsmuligheder. Ud fra interviews giver flere elever udtryk for, at de oplever, at det har konsekvenser for uddannelsernes læringsmiljø og deres motivation for deltagelse i undervisningen, idet der fremhæves et stort behov blandt

eleverne for at vide, om man nu også lærer det, man skal, på uddannelsen.

5.1.5 Elever oplever, at koblingen mellem skole og oplæringssted ikke er stærk nok

Analysen peger på, at eleverne og fagprofessionelle oplever et behov for, at den faglige sammenhæng mellem skole og oplæring styrkes.

Eleverne fortæller, at de nogle gange har svært ved at se sammenhængen mellem det, de lærer på skolen og det, de laver i oplæringen. Når eleverne oplever, at skole og oplæring ikke hænger sammen, kan de have svært ved at huske det, de lærer i skolen. Det kan medføre, at de mister motivationen, fordi de bliver forvirrede. Denne problematik reflekteres ligeledes i litteraturen. Andre elever giver udtryk for, at løbende kontakt til skolen vil øge trygheden, da det er der, eleverne oplever at 'høre til'. I den beskrevne litteratur fremhæves vigtigheden af koblingen mellem det faglige indhold på skolen og den praktiske erfaring i oplæringen¹². Litteraturen understreger ligeledes, at det gode uddannelsesliv er afhængigt af et stærkt samarbejde på det

”

Skolen og praktikken skal hænge sammen. Det giver ikke mening, hvis vi har lavet én ting i praktikken og lærer noget helt andet på skolen. Så bliver det forvirrende.

SOSU-assistentelev

¹¹ EVA (2018). Undervisningsdifferentiering i erhvervsuddannelserne.

¹² Børne- og Undervisningsministeriet. (2017). Evaluering af projekter i puljen til vidensunderstøttelse af implementering af eud-reformen.

organisatoriske niveau mellem skole og oplæringssted¹³. Når medarbejderne på oplæringsstedet har et tæt samarbejde med skolerne, får de indsigt i, hvad eleverne lærer i skolen for at kunne give dem de mest relevante opgaver under oplæringen. Flere af de interviewede fagprofessionelle, tilknyttet oplæring, peger på, at de gerne ser en større grad af brobygning mellem oplæring og skole.

5.1.6 Eleverne har et særligt behov for tryghed under første oplæring

Interviews med elever og fagprofessionelle tegner et billede af, at eleverne har et særligt behov for tryghed og støtte under første oplæring¹⁴ på SOSU-uddannelserne.

SOSU-uddannelserne består af skiftende oplærings- og skoleophold. Den første periode af uddannelsen er for både SOSU-assistenters og SOSU-hjælperes vedkommende opbygget af en periode på skole, hvorefter eleverne starter i første oplæring, som varer mellem 20-24 uger. Denne oplæring foregår på enten plejehjem eller i hjemmeplejen. Mange af de interviewede elever giver udtryk for, at når de er i første oplæring, er der meget, de ikke ved, og derfor har de et stort behov for at have kolleger i nærheden til at stille spørgsmål og få sparring. De elever, som har deres første oplæring i hjemmeplejen, oplever i højere grad end de elever, som har deres første oplæring på plejehjem, at de er mere alene, og det derfor er svært for dem at få den hjælp og sparring, de har behov for. Derfor kan første oplæring på plejehjem give den fornødne tryghed.

Samtidig er der flere fagprofessionelle, der peger på, at den introduktion, eleverne får i hjemmeplejen, er mere 'skånsom' end den, de får på et plejehjem. Det skyldes bl.a., at de borgere, som eleverne møder på plejehjemmene, ofte har flere komplekse behov end de borgere, eleverne møder i hjemmeplejen. Eleverne beskriver eksempelvis selv, at de bruger meget af deres tid på at gøre rent i hjemmeplejen, mens de på plejehjemmene får mere udfordrende opgaver, fordi borgernes situation og behov er mere komplekse. De fagprofessionelle peger derfor på, at det gavner eleverne rent fagligt, hvis de hurtigt kommer ud i praksis på plejehjemmene, bliver konfronteret med de mere udfordrende opgaver og dermed får afprøvet, om social- og sundhedssektoren er et område, de kan se sig selv i.

5.1.7 Varigheden af første oplæring opleves som for lang

Analysen peger på, at nogle elever oplever, at deres faglige udvikling stagnerer i løbet af første oplæring.

Eleverne giver udtryk for, at selvom første oplæring præsenterer eleverne for en stor mængde nyt fagligt indhold, som tager tid for dem at lære, så er den nuværende varighed på 20 uger (ekskl. sommerferie)¹⁵ af første oplæringsperiode for både SOSU-assistent og SOSU-hjælper for lang. Eleverne fortæller, at de længe inden oplæringsperiodens slutning ikke længere føler, de lærer noget nyt. I stedet begynder oplæringsperioden at bære præg af rutine. Eksempelvis fortæller elever, at de finder de daglige opgaver på et plejehjem er ensartede. Derfor oplever eleverne, at de ikke lærer så meget nyt efter de første tre måneder og løber tør for ny teoretisk viden, de kan koble på de praktiske opgaver i oplæringen. Elevernes oplevelser peger på, at der kan være et behov for at gentænke første oplæring ved enten at ændre på varigheden af den eller understøtte vejledere i at sikre faglig udvikling for eleverne under hele første oplæring.

”

Her laver vi næsten det samme hver dag. 90 pct. det samme. Så der er ikke så meget nyt, man kan lære ud over i de første tre måneder, og det ville man nok kunne på et hospital.

SOSU-assistentelev

¹³ CeFU (2018). Det gode uddannelsesliv i praktikken. Vidensnotat om praktikken på social- og sundhedshjælperuddannelsen, social- og sundhedsassistentuddannelsen og sygeplejerskeuddannelsen.

¹⁴ Første oplæring på SOSU-assistent betegnes oplæring 1a, imens den på SOSU-hjælper betegnes oplæring 1.

¹⁵ SOSU H (2021). Forløbsplan for SOSU-assistentelever med opstart i januar 2023: <https://sosuh.dk/media/h33cccb/social-og-sundhedsassistent-januar-2022-eud-rev-240322.pdf>

5.1.8 Elever oplever, at timer, afsat til studietid, fastlægges uhensigtsmæssigt

”

Jeg får også opgaver fra min vejleder, som jeg skal arbejde med derhjemme, men samtidig skal jeg være her i 37 timer. Hvis jeg skal arbejde 37 timer, skal der være en form for overensstemmelse med tingene.

SOSU-assistentelev

Analysen peger på, eleverne er udfordret af, at der ikke er en fast ramme for studietid under oplæring. Flere elever fortæller, at mængden og placeringen af studietid varierer blandt oplæringsstederne. På nogle oplæringssteder får eleverne eksempelvis to timers studietid om ugen, mens de andre steder får en fast arbejdsdag til studietid hver uge. Samtidig fortæller en elev, at vedkommende ikke får timer til studietid på oplæringsstedet, men skal bruge sin fritid på det, og derfor får eleven det ikke gjort. Det indikerer, at nogle elever oplever at skulle arbejde flere timer ud over den tid, de skal være på oplæringsstedet. Det kan pege på, at disse elever pålægges mere arbejde ud over det, de er ansat til.

Studietid er afgørende for elevernes læring under oplæringen, hvilket understreges i CeFU's rapport fra 2018. Heri opstilles en række opmærksomhedspunkter i forhold til at sikre læring og forståelse af sammenkobling mellem teori og praksis i oplæringen. Vigtigheden af at skabe rum for refleksion i og over oplæringens praksissituationer fremhæves i den forbindelse¹⁶. De fagprofessionelle anser samtidig variationen i mængden af studietid, der gives, som et problem, fordi nogle elevgrupper er gode til at holde fast i deres studietid, mens andre elever tøver med at kræve deres studietid. De elever, som er mindre gode til at holde fast i deres studietid, kan, jf. CeFU's rapport, få sværere ved at nå deres læringsmål i oplæringen, fordi det giver dem mindre mulighed for sikre læring og sammenkobling mellem teori og praksis. Fastere rammer omkring fastlæggelsen og antallet af timer til studietid under oplæring vil sikre, at samtlige elever får den studietid, de skal have.

5.1.9 Vejledningen på oplæringsstederne lever ikke op til alle elevers behov

Analysen peger på, at elever kan opleve, at vejledningen i oplæringen ikke understøtter deres læring.

Af interviews med elever fremgår det, at eleverne har forskelligartede oplevelser af den vejledning, de modtager, når de er i oplæring. Nogle har haft gode oplevelser, mens andre fremhæver mindre gode oplevelser med deres vejledere, hvor vejledningen enten har været fraværende, overfladisk eller uorganiseret. Oplevelserne med vejledere varierer både fra elev til elev, men varierer også hos den enkelte elev, der har været på mere end ét oplæringssted, og dermed har prøvet at have mere end én vejleder. Der tegnes således et billede af en uensartet og individuelbetiget vejledning. De fagprofessionelle peger i forlængelse heraf på, at eleverne har et stort behov for at modtage løbende feedback fra deres vejledere og de øvrige medarbejdere på oplæringsstedet. Denne pointe understøttes af litteraturen. CeFU's rapport fra 2018 peger på, at vejledernes rolle i relation til elevernes læring i oplæringen og elevernes mulighed for at opleve sig inkluderet som en del af det faglige fællesskab på oplæringsstedet ikke kan undervurderes. CeFU understreger, at det er afgørende, at eleverne føler sig trygge ved deres vejledere og tør gå til vejlederne med både store og små problemstillinger. Mange af eleverne, der har været interviewet i forbindelse med analysen, peger dog på, at deres vejledere ofte ikke har tid til give dem den fornødne vejledning, er sygemeldt i længere perioder eller er svære at finde, hvilket ikke er givtigt for at opbygge en tillidsbaseret relation. Enkelte elever udtrykker endvidere, at de oplever at deres vejleder ikke har de nødvendige kompetencer til at give tilstrækkelig vejledning. Eksempelvis

”

Min vejleder er her ikke så meget. Nogle gange, når jeg har brug for det, kan jeg ikke tage fat i nogen. Så spørger jeg de andre, men de har ikke altid tid.

SOSU-assistentelev

¹⁶ CeFU (2018). Det gode uddannelsesliv i praktikken. Vidensnotat om praktikken på social- og sundhedshjælperuddannelsen, social- og sundheds-assistentuddannelsen og sygeplejerskeuddannelsen.

udtrykker en SOSU-assistentelev bekymring for, hvordan hun kan lære at håndtere medicin i løbet af sin oplæringsperiode, da hendes vejleder ikke har kompetencer til at håndtere medicin. Det indikerer, at nogle elever oplever at modtage vejledning fra oplæringsvejledere uden rette kompetencer på niveau tilsvarende elevens.

5.2 Almene behov

I dette afsnit præsenteres de fund i analysen, der relaterer sig til almene behov og læringspræferencer, der ses på tværs af den samlede elevgruppe, men ikke hos alle. Der er i analysen identificeret ni områder, hvor flere elevgrupper oplever udfordringer, der hindrer virksomme læringsmiljøer på SOSU-uddannelserne.

5.2.1 Flere elever savner mere valgfrihed ved gruppedannelser under skoleforløb

Af interviews fremgår det, at flere elever på tværs af elevgrupper oplever, at det kan være udfordrende, at de ikke selv må danne grupper med elever, de oplever at arbejde godt sammen med.

”

Det går godt, når man selv vælger, hvem man må arbejde sammen med. Men det er irriterende med tvang, når man ikke selv må vælge sin gruppe og så havner i en dårlig gruppe. Valgfriheden har klart stor betydning.

SOSU-assistentelev

Flere elever oplever, at valgfrihed ved gruppedannelser har stor betydning for deres læringsudbytte. Når grupperne er fastlagte på forhånd og udarbejdes uden inddragelse af eleverne, opleves det som en byrde og til stor irritation for eleverne. I denne sammenhæng giver flere elever udtryk for, at de oplever, at det påvirker deres engagement og deltagelse i gruppearbejdet. Det kommer fx til udtryk ved, at flere af eleverne oplever at blive sat sammen med elever, hvor der er store forskelle i forhold til deres individuelle og fælles faglige ambitioner, hvilket

fremstår demotiverende. Denne pointe understøttes af læringsteori, der angiver, at faglige niveauforskelle påvirker elevs deltagelse og engagement i gruppearbejdet og derfor kan få konsekvenser for deres læringsudbytte¹⁷.

Samtidig peger motivationsrelateret forskning på, at oplevelsen af autonomi og mulighed for frivilligt at kunne bestemme over sig selv og sine handlinger er et af de psykologiske behov, der skal være til stede for, at man føler sig motiveret¹⁸.

Ud fra flere interviews med elever ser vi, at særligt de ældre og ambitiøse elever på SOSU-uddannelserne oplever, at fastlagte grupper påvirker deres læring, da de oplever at skulle løfte mindre faglige eller ambitiøse elever.

Det fremhæves i flere interviews, at valgfrihed i gruppedannelsesprocesser giver de forskellige elevgrupper mulighed for at finde hinanden og indgå i grupper med andre med samme behov og ambitioner. Analysen peger på, at det kan være fordelagtigt at danne grupper med andre elever med tilsvarende behov og forståelse. Det kan fx være elever med børn, hvor studietid skal gå op med familieplanlægning, eller elever med sprogudfordringer, der har behov for længere læsetid.

”

Det gør det nemmere at være sammen med andre med børn. Samme alder med børn på samme alder som mine. De kan være syge. Det giver mere forståelse.

SOSU-assistentelev

¹⁷ Lave, J., & Wenger, E. (2003). Situeret læring - og andre tekster (6 ed.). København: Hans Reitzels Forlag.

¹⁸ Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.

5.2.2 Flere elever foretrækker individuelle arbejdsformer, når engagement udfordres i gruppearbejde

Tidligere i rapporten fremgår det, at flere elever oplever, at gruppearbejde fylder for meget i undervisningen på SOSU-uddannelsen (jf. afsnit 5.1.2). I forlængelse heraf peger analysen på, at flere elever udtrykker et behov for at kunne arbejde mere individuelt i langt højere grad, end hvad tilfældet er i dag. Ud fra interviews fremgår det, at nogle elever oplever at være kørt træt i arbejdsformen og derfor oplever et dalende engagement og deltagelsesniveau hos dem selv og andre elever i forbindelse med gruppearbejde. Andre elever påpeger, at de arbejder bedst alene, hvorfor det er deres præference. I analysen ses dette behov særligt blandt de elever, som giver udtryk for at være både fagligt dygtige, selvstændige og ambitiøse.

”

Jeg har det bedre med at arbejde alene. I grupper er der nogen, som ikke laver noget og bare får høje karakterer for vores andres arbejde. Jeg lærer meget mere, når jeg sidder alene og laver opgaven, og så kan jeg spørge klassekammerater eller læreren, hvis jeg har spørgsmål.

SOSU-assistentelev

5.2.3 Nogle elever foretrækker at gå i klasse med jævnaldrende

Nogle interviewede elever og fagprofessionelle fremhæver, at der kan være udfordringer forbundet med, at klasserne varierer på tværs af aldersgrupper. Særligt de ældre elever giver udtryk for, at de skal agere de voksne og ansvarlige i fx gruppearbejde med de helt unge elever. Vi ved fra anden litteratur, at relationer som disse kan påvirke de ældres deltagelse og motivation i undervisningen, hvilket har konsekvenser for deres faglige udbytte og det generelle læringsmiljø¹⁹. Omvendt oplever flere af de helt unge, at de arbejder og socialiserer bedre med jævnaldrende og kun i begrænset omfang har kontakt med de ældre elever i og uden for undervisningen. Dermed fremgår der en tydelig tendens i analysen relativt til oplevelsen af et større tilhørsforhold og et bedre samarbejde med jævnaldrende elever. Dette synspunkt understøttes af et interview med en fagprofessionel, der angiver, at det vil være værdifuldt at adskille unge og ældre elever med henblik på at styrke elevernes motivation og læring.

5.2.4 Flere elever oplever manglende synlighed af uddannelsernes valgfag

Til trods for at både SOSU-hjælperuddannelsen og SOSU-assistentuddannelsen indeholder og tilbyder flere valgfagsmuligheder på henholdsvis uddannelsernes grund- og hovedforløb, fremgår det af interviews med elever på tværs af elevgrupper, at flere elever ikke er bevidste om denne mulighed. Flere elever fremhæver et ønske om, at uddannelserne tilbyder valgfag. Det indikerer et behov for en større synliggørelse af valgfag på SOSU-uddannelserne. Det er især elever i starten af deres uddannelse, der ikke har kendskab til valgfagsmulighederne. Ud fra interviews ser vi, at oplevelsen af et manglende valgfagsudbud på SOSU-uddannelserne påvirker elevernes motivation, hvilket stemmer overens med motivationsforskning, der netop peger på selvbestemmelse som et af de psykologiske behov der påvirker menneskers motivation positivt²⁰.

”

Hvis uddannelsen havde valgfag, hvor man kunne fordybe sig, ville det virkelig give mening. Det kunne være [...] i starten, og så kunne man få valgfag senere på uddannelsen, så man kan specialisere sig. Lige nu har vi kun engelsk som valgfag, og det er bare lidt overfladisk.

SOSU-assistentelev

¹⁹ Lave, J., & Wenger, E. (2003). *Situeret læring - og andre tekster* (6 ed.). København: Hans Reitzels Forlag.

²⁰ Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.

5.2.5 *Fagprofessionelle oplever, at nogle elever ikke kan leve op til uddannelsernes faglige krav*
I interviews med fagprofessionelle i oplæringen peger flere på, at de oplever at møde elever med så store sproglige, sociale eller psykiske udfordringer, som de mener vanskeliggør deres uddannelsesforløb i sådan grad, at disse elever ikke kan leve op til de faglige krav, som uddannelserne stiller, og som de møder i oplæringen.

Nogle fagpersoner udtrykker store vanskeligheder med at håndtere og støtte særligt sproglig udfordrede elever under oplæring. Andre har oplevet elever, der er psykisk belastet i en sådan grad, at de ikke kan tage vare på sig selv, hvorfor de ikke bør tage vare på andre.

Nogle af de adspurgte fagprofessionelle på skolen har samme oplevelse og fortæller, at det påvirker det generelle læringsmiljø på skolen. De fagprofessionelle giver udtryk for, at ovenstående udfordring i dag bliver forsøgt løst i de optagelsesprøver målrettet ansøgere, som ikke opfylder adgangskravet til uddannelsernes grundforløb. Prøven indeholder henholdsvis en dansk- og en matematikprøve med et niveau, svarerende til 9.- og 10.klasses afgangsprøver i dansk og matematik. En af de interviewede fagpersoner peger på, at der bør etableres en mere målrettet screening af alle ansøgere inden optagelse på uddannelsen, så den rette støtte kan tildeles elever, der måtte have behov, og dermed sikre at eleverne har forudsætningerne for at kunne gennemføre deres uddannelse.

5.2.6 *Eleverne har forskelligartede præferencer til oplæringssteder*

Det kvalitative datagrundlag tegner et billede af, at eleverne generelt har forskellige ønsker til, hvilke typer af oplæringssteder de gerne vil i oplæring hos. Dette fund gør sig primært gældende for SOSU-assistenteleverne, fordi det er denne elevgruppe, der møder flest oplæringsperioder og typer af oplæringssteder i løbet af uddannelsen.

SOSU-assistenteleverne i analysen giver udtryk for meget forskellige præferencer for, hvor de gerne vil i oplæring i løbet af deres uddannelse. I dag har elever på SOSU-assistentuddannelsen forskellige oplæringssteder med hovedparten i den kommunale organisation og enkelte i regionen. Fordelingen og placering af oplæringssteder under uddannelse er reguleret i Uddannelsesordning for social- og sundhedsassistentuddannelsen²¹.

Nogle elever er begejstrede for oplæringen i psykiatrien, nogen for oplæringsperioden på hospitalsafdeling, og andre igen for plejehjem eller hjemmeplejen. Tilsvarende er der forskellige præferencer for fordelingen, hvor nogen elever oplever, at det er værdifuldt og motiverende at komme på mange forskellige oplæringssteder med forskellige profiler, andre ønsker sig mulighed for fx at komme mere i psykiatrien.

”

Mit største problem er med plejehjem og hjemmeplejefordelingen. Det kunne der skæres ned for, hvis man vil gøre det mere attraktivt.

SOSU-assistentelev

Analysen viser også, at der særligt er nogle elever, der udtrykker et eksplicit ønske om ikke at komme i oplæring i psykiatrien, der er en obligatorisk oplæringsperiode i forbindelse med SOSU-assistentuddannelsen. Dette fordi det gør dem utrygge. Derudover er der elever, som har et ønske om at komme i oplæring på oplæringssteder med særlige fagprofiler, eksempelvis demens eller synsudsættelse, således de kan bruge oplæringen på at specialisere eller fordybe sig i et speciale, mens andre elever foretrækker at have en bred profil. Det er særligt elever, der er længere i uddannelsesforløbet, der har præference for, at kunne vælge et oplæringssted inden for et specifikt speciale eller fagprofil. De varierende præferencer hos eleverne i forhold til oplæringssteder peger

²¹ Tekst del – Uddannelsesordning for social- og sundhedsuddannelsen (2020): https://www.sevu.dk/sites/default/files/2021-05/01_08.2020%20UO%20Social-%20og%20sundhedsassistent.pdf

på et ønske om en højere grad af indflydelse og valgfrihed i forbindelse med en eller flere af oplæringsperioderne.

5.2.7 *Nogle elever oplever, at de har meget langt fra bopæl til oplæringssted*

Analysen peger på, at nogle elever udfordres, når de er i oplæring på steder, der ligger langt fra deres egen bopæl.

Det kvalitative datagrundlag vidner om, at nogle elever har oplevet at have lang transporttid til flere af deres oplæringssteder. Ligeledes fortæller flere af de elever med lang transporttid, at de kan have svært ved at få hverdagen til at hænge sammen, når de er på oplæringssteder, der ligger langt fra deres bopæl. Det kan eksempelvis være elever med børn, som skal afleveres i institution eller skole om morgenen og hentes igen om eftermiddagen, eller elever uden cykel, hvor de offentlige transportmuligheder er tidskrævende. Nogle elever udtrykker af den grund et behov for, at der på uddannelsen er et fokus på at koble dem på oplæringssteder så tæt som muligt på deres bopæl. I Københavns Kommune har ansatte SOSU-elever mulighed for at opgive ønsker til oplæringssteder for netop at imødekomme behovet om kortere transporttid til oplæringsstedet. Ingen af de elever, der er blevet interviewet i analysen, har dog nævnt, at de har anvendt denne mulighed, hvilket indikerer, at muligheden for at ønske oplæringssted tæt på egen bolig ikke er udbredt kendt blandt eleverne.

5.2.8 *Nogle elever oplever, at de skal møde for tidligt under oplæring*

Analysen peger på, at nogle elever udfordres af tidlige mødetidspunkter, mens de er i oplæring. Flere elever fortæller, at de faste mødetider under hele oplæringen kan skabe udfordringer i relation til at få hverdagen til at hænge sammen. Mange af de interviewede elever fortæller eksempelvis, at de møder klokken 7:30 hver morgen. For de elever, der har lang transporttid til oplæringsstedet, kan det være en udfordring at skulle op og afsted så tidligt. For elever med børn, som eksempelvis skal afleveres i skole eller institution, kan tidlige mødetider ligeledes være en udfordring. Nogle elever giver udtryk for, at en løsning på problemet kan være, at de får en mulighed for at møde ind på oplæringsstedet senere eller mere fleksibelt, uden at det har konsekvenser for oplæringsstedets bedømmelse af dem. I den forbindelse er det vigtigt at bemærke, at SOSU-assistentelever og SOSU-hjælperelever af FOA er overenskomstmæssigt bundet af en 37 timers arbejdsuge. Ligeledes er der i løbet af uddannelsen konkrete begrænsninger for, hvor ofte elever må arbejde om aftenen, om natten og i weekenden²². Af den årsag er der juridiske begrænsninger for, hvor meget fleksibilitet i forhold til arbejdstidspunkt og mødetider, som en elev kan blive tilbudt. Det udelukker dog ikke, at et tilbud om en vis fleksibilitet kan blive tilbudt eleverne på det enkelte oplæringssted og understøtte nogle elevers behov for dette.

²² FOA. Om din overenskomst. <http://applikationer.foa.dk/publikationer/pjecer/social-sundhed/sosueleveromdinoverenskomst09.pdf>

5.2.9 Oplæringssteder oplever, at de skal understøtte mange typer af elever med forskelligartede behov

Af interviews med fagprofessionelle kan analysen udlede, at nogle oplæringssteder er udfordret af at skulle indrette sig efter og imødekomme forskelligartede elevgruppers behov.

”

Det kunne være smart, hvis man kunne afkode typer og så måske specialisere praktiksteder i det. At man måske blev god til nogle typer, og det blev okay at tale om det.

Fagprofessionel

De fagprofessionelle på oplæringsstederne fortæller, at de oplever at få mange forskellige typer af elevgrupper i oplæring på de enkelte steder, som ofte har meget forskelligartede behov i løbet af oplæringen. Nogle elever har eksempelvis behov for meget kontakt med og støtte fra oplæringsvejlederne, mens andre er mere interesserede i at blive hyppigt fagligt udfordret. Oplæringsstederne udtrykker interesse for at imødekomme den enkelte elevs behov bedst muligt, men giver samtidig udtryk for, at det kan være en udfordring at gøre i praksis i de tilfælde, hvor behovene er forskelligartede, omfattende eller tidskrævende, samt hvis antallet af elever på

oplæringsstedet er højt. Det peger på, at vejlederopgaven foruden høj faglighed samtidig stiller krav til oplæringsvejledernes pædagogiske og didaktiske kompetencer.

På baggrund af elevgruppens forskellige typer af behov peger enkelte fagpersoner på, at det vil være en fordel, hvis oplæringssteder får mulighed for at specialisere sig inden for en bestemt elevgruppe. Eksempelvis hvis yngre elever eller elever med sprogudfordringer matches med oplæringssteder på denne baggrund og således kan få en mere skræddersyet oplevelse af oplæringen, fordi den i højere grad vil være tilpasset eleven. Det er dog ikke alle oplæringssteder, der vil være interesserede i at være specialiseret i en elevtype, da det vil være ressourcetrækkende. Det peger på, at der er behov for en professionalisering af vejlederrollen, der sikrer, at den enkelte oplæringsvejleder er kompetent til at imødekomme elever med forskellige forudsætninger og behov.

5.3 Særlige behov

Dette afsnit præsenterer de fund, der relaterer sig til særlige behov og præferencer, som analysen peger på, elever i udvalgte elevgrupper har. Der er identificeret syv områder, hvor der kan være særlige behov hos bestemte elevgrupper i arbejdet med at understøtte virksomme læringsmiljøer på uddannelsen.

5.3.1 Flere yngre elever deltager og engagerer sig i sociale arrangementer

Analysen af den samlede dataindsamling peger på, at der opleves et svingende behov for at deltage i sociale arrangementer på SOSU-uddannelserne. Størstedelen af de ældre elever (over 25 år) giver i interviews udtryk for, at de nedprioriterer eller bevidst udebliver fra sociale arrangementer. Dette gives der flere grunde til, men langt de fleste af de ældre elever oplever, at det er private forhold og familieforpligtigelser, der afholder dem fra at deltage. Flere af de voksne elever giver i den sammenhæng udtryk for, at de ikke har samme behov for at deltage i nye sociale konstellationer, da de har en større omgangskreds i privat regi. Dog fremhæver hovedparten af de adspurgte elever, at de sociale arrangementer er vigtige for de unge voksne, de unge og teenagere på SOSU-uddannelserne.

”

Jeg er meget social i forvejen, så for mig er det vigtigt. Jeg er sådan en, som godt vil inviteres på kaffe eller fredagsbar. Jeg er allerede i tæt kontakt med mange af mine klassekammerater, og derfra hører jeg også en masse om, hvordan det går de andre i praktikken. Det havde jeg ikke vidst, hvis vi ikke havde sociale arrangementer.

SOSU-assistentelev

Det fremgår, at for de unge elever under 25 år er de sociale arrangementer vigtige for fællesskabet og kendskabet til de elever, man er på hold med. På tværs af interviews med elever ser vi tegn på, at de sociale arrangementer har stor betydning for de unges trivsel og motivation under skoleforløb og i oplæringsperioderne.

5.3.2 *Elever med faglig ballast savner tilpasset undervisning*

Af analysen fremgår det, at det generelt for elever, der har en faglig ballast (fx elever der er skiftet fra SOSU-hjælperuddannelsen til SOSU-assistentuddannelsen, elever med gymnasial baggrund, eller ufaglærte inden social- og sundhedssektoren), gælder, at de oplever et behov for, at SOSU-uddannelserne og undervisningen i højere grad tilrettelægges, så deres eksisterende viden og erfaringer inddrages løbende. Eksempelvis ser vi, at dette behov relaterer sig til elevgruppens ønske om differentiering af det faglige niveau i starten af uddannelsen, så de udfordres fagligt og kan anvende deres erfaringer fra anden uddannelse og praksis aktivt i undervisningen og under oplæring.

”

Måske kan man justere startniveauet lidt, når man starter i forhold til, om man har erfaring eller ej. Jeg havde jo ikke behov for undervisning i hygiejne, når jeg har prøvet det i virkeligheden. Så kunne man starte senere i forløbet.

SOSU-assistentelev

Den positive oplevelse og tilbagemelding vedrørende inddragelse af elevers tidligere erfaringer i undervisning ser vi stemme overens med forskning vedrørende læringsmiljø på erhvervsuddannelser, som netop argumenterer for at indtænke elevers livs- og arbejds erfaringer i tilrettelæggelsen af erhvervsuddannelserne, idet mange ældre elever har et etableret voksenliv og har erfaringer fra tidligere job²³. Dog påpeger flere fagprofessionelle, at der for elever med ufaglærte erfaringer fra social- og sundhedssektoren skal rettes en opmærksomhed på, om disse stemmer overens med gældende korrekt praksis. I forlængelse heraf oplever fagprofessionelle, at de ufaglærte fra social- og sundhedsområdet i nogle tilfælde ikke kender teoretiske og faglige tilgange, idet selv lærte egen erfaringer og tilgange i nogle tilfælde bliver sidestillet med den teoretiske og faglige tilgange fra undervisningen. I disse tilfælde peger de fagprofessionelle på, at dele af denne elevgruppe har behov for at aflære ukorrekte vaner og modtage korrekt indføring og oplæring til gavn for den enkelte elev og det generelle læringsmiljø.

5.3.3 *Fagprofessionelle oplever et behov for fokus på dansk sygdomspleje og omsorg*

I interviews med de fagprofessionelle tegnes der et billede af, at særligt nydanske elever kan opleve at have nogle generelle udfordringer i forhold til at indgå i dele af de danske rammer for sygdomspleje og omsorg. Det er typisk elever, der indgår i elevgruppen med sociale udfordringer.

²³ Wahlgren, B. (2015): Pædagogiske perspektiver på erhvervsrettet voksenuddannelse. Aarhus Universitet, NCK.

”

Der er noget kulturbestemt, hvor de er påvirkede i hjemmet – de unge har fx ikke deres eget værelse, arbejder ved siden af, må ikke deltage i personale-festivaler. Nogle må ikke hilse på mandlige kolleger. Der er også vanskeligheder i forhold til hygiejne, og hvor langt man skal trække ærmerne op, fordi de ikke må vise bar hud. Og det giver jo konflikter med personalet.

Fagprofessionel

Religiøse årsager ikke må rulle ærmerne op og vise hud i det offentlige rum. Flere fagprofessionelle peger på, at uddannelserne med fordel kan fokusere på dansk sygdomspleje og omsorg, inden eleverne sendes i oplæring, idet oplæringsstederne kommer til at stå alene med de kulturelle, religiøse og sociale udfordringer, som de oplever, flere elever har.

5.3.4 Nogle mandlige elever oplever, at de har svært ved at finde kolleger at spejle sig i

Det kvalitative datagrundlag peger på, at nogle mandlige elever på SOSU-uddannelsen savner kolleger, de kan identificere sig med, fordi de møder mange kvinder i løbet af uddannelsen, men kun få mænd.

”

Derfor tror jeg også, der er nogle af vores mandlige elever, som har udfordringer i forhold til, at de også trænger til at få noget mandlig modstand en gang imellem. Nogen de kan spejle sig i forhold til at være mand i hjemmeplejen.

Fagprofessionel

De fagprofessionelle fortæller, at det er vigtigt for tilhørsforholdet, at eleverne har kontakt med medarbejdere, som de kan identificere sig med under oplæringen, fordi det skaber tilknytning til oplæringsstedet og giver eleverne en følelse af at passe ind. I den forbindelse fortæller særligt de fagprofessionelle, at flere af de mandlige elever savner mandlige medarbejdere, de kan spejle sig i. Social- og sundhedssektoren er fortsat en kvindedomineret sektor, men andelen af mænd er tiltagende²⁴. Denne tendens ses der med positive øjne på i sektoren, fordi de fagprofessionelle beretter om, at mandlige SOSU-medarbejdere altid er populære hos borgerne, men understreger samtidig vigtigheden af et stort fokus på netop fastholdelsen af mandlige elever på uddannelsen. Analysen peger på, at det kan være gunstigt, hvis mandlige SOSU-elever matches med mandlige oplæringsvejledere, som de kan spejle sig i.

5.3.5 Særligt elever med sprogdudfordringer mangler længere studietid under oplæring

Analysen peger på, at flere elever med sprogdudfordringer udfordres af den mængde tid, de gives til studietid under oplæringen, fordi de oplever, at de ikke kan nå at læse og lære det nødvendige faglige materiale inden for tidsrammen.

²⁴ KL, Køn har stadig betydning for unges uddannelsesvalg. Hentet februar 2023: <https://www.kl.dk/nyheder/momentum/2022/2022-15/koen-har-stadig-betydning-for-unges-uddannelsesvalg/>

Som nævnt i tidligere afsnit, er der stor forskel på, hvor meget tid det enkelte oplæringssted giver sine elever til studietid (jf. snit 5.1.9). Derudover peger analysen på, at der særligt for elever med sprogudfordringer kan være behov for at differentiere studietiden og tilpasse mængden af studietid. Det skyldes, at disse elever kan have brug for mere tid til at nå igennem faglige tekster end øvrige elever uden sprogvanskeligheder. Selvom uddannelserne er tilrettelagt på en måde, så man screener elevernes sproglige niveau, inden de optages på uddannelsen, kan uddannelsens mange faglige begreber alligevel være en overraskelse for denne gruppe af elever. Litteraturen bakker op om denne pointe, idet CeFU's rapport konkluderer, at der hos oplæringsvejlederne er behov for stor opmærksomhed på undervisningsdifferentiering relativt til den enkelte elevs faglige forudsætninger²⁵. I den forbindelse giver de fagprofessionelle udtryk for, at der er nogle elevgrupper, der har brug for mere tid end andre for at kunne koble undervisning og praktik sammen. De fagprofessionelle og eleverne peger på, at man på uddannelsen eksempelvis allerede giver elever med ordblindhed eller andre indlæringsvanskeligheder ekstra tid til eksamen eller til studietid, men at samme behov for mere tid til at fordybe sig ikke tilbydes systematisk til elever med sprogudfordringer. Derfor kan det være meningsfuldt at tilbyde visse elever med sprogudfordringer ekstra studietid inden for rammerne for arbejdstid i overensstemmelse med den gældende overenskomst.

”

Med dansk som andetsprog kan det være lidt hårdt [...]. Man har brug for mere tid end de andre for at forstå det. Og læse og skrive.

SOSU-assistentelev

5.3.6 *Nogle elever med psykiske eller sociale udfordringer kan opleve, at store oplæringssteder er overvældende*

Analysen peger på, at elever med psykiske og/eller sociale udfordringer kan føle sig udfordrede, når de starter på et nyt oplæringssted, fordi deres personlige udfordringer kan medføre, at de har mindre overskud til at sætte sig ind i de mange nye ting, som et nyt oplæringssted medfører.

”

Der er støj. Der kan også være flere konflikter. Det er der nogen, der slet ikke trives med. Dem med lavere selv-værd, og som har sværere ved at formulere sig, har sværere ved det.

Fagprofessionel

Der er stor forskel på størrelsen af de oplæringssteder, som elever er i oplæring hos i løbet af uddannelsen. Det kan have betydning for mængden af nye forhold, eleven skal tage stilling til. Nogle oplæringssteder består af flere etager, talrige teams af medarbejdere og mange borgere, mens andre oplæringssteder, omvendt har en etage, få teams og færre borgere. Mindre oplæringssteder kan skabe en større tryghed og følelse af tilknytning, da eleverne lettere kan skabe overblik og knytte sig til/eller lære personale og borgere at kende.

De fagprofessionelle peger på, at store oplæringssteder kan præsentere eleven for mange forhold, som eleven skal forholde sig til. Dette kan virke overvældende for nogle elever, og særligt de psykisk og socialt udfordrede bliver af fagprofessionelle og elever fremhævet som elevgrupper, der kan opleve udfordringer med store oplæringssteder. De fagprofessionelle forklarer, at større oplæringssteder kan være mere præget af larm og til tider interne faglige uenigheder, som elever med psykiske og/eller sociale udfordringer kan have svært ved at overskue og forholde sig til. De større oplæringssteder har ligeledes flere borgere, som også kan være svære for nogle elever med psykiske og/eller sociale udfordringer at forholde sig til, sammenlignet med et oplæringssted med færre borgere. De fagprofessionelle påpeger dog også, at de fleste oplæringssteder er organiseret i teams

²⁵ CeFU (2018). Det gode uddannelsesliv i praktikken. Vidensnotat om praktikken på social- og sundhedshjælperuddannelsen, social- og sundhedsassistentuddannelsen og sygeplejerskeuddannelsen.

eller etager, og derfor vil størrelsen på oplæringsstedet ikke altid have en betydning for, hvor mange mennesker og forhold eleven skal forholde sig til.

5.3.7 *Nogle elever med psykiske eller sociale udfordringer kan opleve, at mange skift i oplæringssteder i løbet af uddannelsen kan forekomme uoverskueligt*

Analysen peger på, at nogle elever med psykiske og/eller sociale udfordringer kan opleve udfordringer, når de skal skifte oplæringssted. Grundene hertil er, ligesom i ovenstående afsnit, tæt relateret til, at eleverne kan opleve at have mindre overskud end andre elever til at finde sig til rette på mange nye oplæringssteder.

”

Jeg kender en, der har angst, og hun er rigtig glad for, at det er det samme sted.

SOSU-assistentelev

Hovedforløbet på SOSU-hjælperuddannelsen og SOSU-assistentuddannelsen består af henholdsvis to og fem skift i oplæringssted. De fagprofessionelle og eleverne i analysen fortæller, at skiftene, særligt på SOSU-assistent uddannelsen, kan virke overvældende for nogle elever, fordi de ved hvert skift skal forholde sig til nye mennesker, rutiner og borgere. Særligt elever med psykiske eller sociale udfordringer fremhæves som to elevgrupper, der kan opleve skiftene i oplæringssted som overvældende, fordi nogle elever i denne elevgruppe kan have mindre mentalt overskud end de fleste andre elever til at håndtere de ændringer, der sker i elevens hverdag, når eleven skifter oplæringssted. Endvidere kan det skabe tryghed og sammenhæng at være tilknyttet samme vejledere med kendskab til ens situation, forudsætninger og behov. Analysen indikerer, at færre eller ingen skift i oplæringssteder kan medføre bedre rammer for disse elevers trivsel og læringsudbytte.

6. Anbefalinger for fremadrettet arbejde

Dette afsnit præsenterer anbefalinger til, hvordan Uddannelse København med afsæt i målgruppeanalysens fund kan foretage justeringer af SOSU-uddannelsernes forløb samt tilbyde indsatser, der optimerer SOSU-elevens forskellige behov og læringspræferencer. Anbefalingerne har til formål at styrke undervisnings- og læringsmiljøer med henblik på at tiltrække og fastholde unge og voksne samt forebygge frafald på SOSU-uddannelserne.

Anbefalingerne bliver præsenteret enkeltvis. Ved hver anbefaling skildres først baggrunden for anbefalingen, hvorefter selve anbefalingen udfoldes. Efterfølgende beskrives opmærksomhedspunkter ved implementering af den enkelte anbefaling. Derudover er det angivet, hvilken målgruppen den enkelte anbefaling er målrettet.

I tabellen nedenfor er der angivet et overblik over anbefalingerne, hvilken målgruppen den er henvendt til, og hvilken aktør der vil kunne have handleansvar i forbindelse med eventuel implementering.

Tabel 6.1 Oversigt over anbefalinger

Niveau	Anbefaling	Målgruppe	Aktør med handlemulighed
Generelle behov	Tonet holddannelse ved opstart	Den samlede elevgruppe	SOSU H
	Kvalificeret matchning	Den samlede elevgruppe	Uddannelse København
	Styrket sammenhæng mellem skole og oplæring	Den samlede elevgruppe	SOSU H, Uddannelse København
	Systematik i oplæringsvejledernes rolle på tværs af oplæringssted	Den samlede elevgruppe	Uddannelse København
	Understøt godt arbejdsmiljø og skab stærke læringsmiljøer for elever i oplæring	Den samlede elevgruppe	Uddannelse København
	Mentorordning	Den samlede elevgruppe, Elever med særlige behov i specifikke målgrupper	SOSU H, Uddannelse København
Almene behov	Tilbud om specialisering	Udvalgte elever på tværs af samlet elevgruppe	SOSU H, Uddannelse København
Særlige behov	Støtteindsatser ved særlige behov	Elever med særlige behov i specifikke målgrupper	Uddannelse København

1 | TONET HOLDDANNELSE VED OPSTART

Niveau: **Generelle behov** | Målgruppe: **Den samlede elevgruppe**

Baggrund

Målgruppeanalysen viser, at der er forskellige forudsætninger for læring blandt SOSU-elever, når de starter på uddannelserne. Og at størstedelen af elever gerne vil have et fællesskab med andre elever, som de kan spejle sig i. Det fremstår tydeligst, at der er forskel på elever på tværs af alder, hvor der er en gruppe af helt unge (teenagere), der både skal lære at gå i skole og være på en arbejdsplads, imens der er voksne, der skal lære at vende tilbage på skolebænken. Samtidig er der elever med dansk som andetsprog, som kan møde sproglige udfordringer i forbindelse med især uddannelsernes fagtermer. Dertil er der elever, fx med en baggrund som SOSU-hjælper eller tidligere erhvervserfaring, der ligger på et andet grundniveau, og som gerne vil udfordres fagligt fra start.

Samtidig viser analysen, at der på tværs af ovenfor nævnte elevgrupper er forskellige behov for holdfællesskaber og sociale arrangementer afhængigt af i særdeleshed alder og livsforhold. Dog peger analysen også på, at det er væsentligt, at man som SOSU-medarbejder skal kunne indgå i mange menneskelige relationer, da det afspejler den virkelighed og praksis, de har udsigt til som færdiguddannet.

Anbefaling 1

Rambøll anbefaler, at SOSU-uddannelserne har tonet holddannelse ved uddannelsesstart, hvor elever opdeles i (mindre) hold med elever med sammenlignelige forudsætninger og karakteristika (fx teenagere, ufaglærte med relevant erhvervserfaring, elever med sprogudfordringer, faglærte).

Med tonet holddannelse kan det sikres at den enkelte elev møder en tilpasset og differentieret opstartsperiode, hvor eleverne i højere grad kan mødes med fælles forudsætninger for at lære. Tonedede hold vil give mulighed for holddannelse, hvor elever i starten af uddannelsen grupperes på homogene hold, som er nemmere at spejle sig i, end når holdene er bredt sammensat. Ligeledes kan sociale fællesskaber og arrangementer tilrettelægges på baggrund af holdenes præferencer, hvor analysen viser, at der er et større behov for sociale aktiviteter blandt unge elever.

Den tonede opstart anbefales således, hvor eleverne følger holdene i en tidsbestemt periode i starten af uddannelsen (fx første skoleperiode), så de kan nå at danne et trygt netværk. Derefter blandes elever på tværs af hold for at skabe en divers holdinddeling, der afspejler de samarbejdsformer, eleverne møder i praksis.

Opmærksomhedspunkter

Uddannelse København har ikke direkte mulighed for at implementere tiltaget, da det er på uddannelsesinstitutionen, at uddannelsesstart, holddannelse mv. tilrettelægges og varetages. Uddannelse København kan bringe analysens fund ind i de strategiske dialoger med fx SOSU H for drøftelse af mulighed for tonet holddannelse ved uddannelsesstart med henblik på forebyggelse af frafald og øget trivsel og motivation.

Tonet holddannelse forudsætter, at der er mulighed for at opdele i mindre undervisningshold, end hvad der er tilfældet i dag (typisk hold på >60 elever). Det stiller krav til de fysiske rammer såvel som til fordelingen af undervisere på uddannelsesstedet.

2 | Kvalificeret matchning

Niveau: **Generelle behov** | Målgruppe: **Den samlede elevgruppe**

Baggrund

Målgruppeanalysen viser, at særligt SOSU-assistentelever, der har flere oplæringsperioder i deres uddannelsesforløb, oplever at blive tildelt oplæringspladser, der ikke matcher deres ønsker og behov for faglig læring eller personlige præferencer. Det er fx elever, der er utrygge ved at skulle i psykiatri, og som derfor ønsker alternative typer af oplæringssteder, elever der er fagligt optaget eller nysgerrige på et speciale eller profilplejehjem, eller elever hvor oplæringsstedets fysiske placering eller rammer har betydning for elevens læringsforudsætninger. Den rette matchning har stor betydning for elevens motivation og dermed også for sandsynligheden for at gennemføre uddannelsen.

SOSU-elever har som udgangspunkt ikke mulighed for at vælge eller ønske oplæringsplads, hvilket vanskeliggør forudsætningerne for et godt match mellem elev og oplæringssted.

Rambøll ser et potentiale i, at Uddannelse København ændrer fordelingspraksis, så der tages højde for at skabe gode match mellem elev og oplæringssted. Det vil styrke elevernes medbestemmelse og involvering ved at tage den enkelte elevs perspektiv ind i matchningsprocessen, og skal ses som en investering med henblik på at forebygge frafald og øge elevernes motivation.

Anbefaling 2

Rambøll anbefaler, at Uddannelse København styrker deres praksis for match mellem elever og oplæringssteder, hvor elevens ønsker til oplæringsplads bliver taget i betragtning.

Rambøll foreslår, at der etableres et matchningsgrundlag ud fra elevernes motivation og interesse for oplæring. Det kan gå på type af oplæringssted (plejehjem, hjemmepleje, psykiatri, hospital), speciale/profil (demens, blinde, psykiatri, hjerneskade) eller strukturelle forhold (størrelse på oplæringssted, geografisk placering). Konkret kan det ske ved fremsendelse af 3-4 spørgsmål til eleven omkring motivation og interesse til brug for det endelige match med oplæringssted.

Med afsæt i denne viden er Uddannelse København ansvarlig for at iværksætte match mellem elev og oplæringssted og dermed tildele elever et specifikt oplæringssted for den enkeltes oplæringsforløb. Dette kan understøttes ved at udvikle en model, som kan matche elev med oplæringssted ud fra forudgående definerede parametre, som henholdsvis elevens besvarelse er udformet over, og oplæringsstederne er beskrevet ud fra.

Opmærksomhedspunkter

Denne anbefaling er forankret i Uddannelse København, der er elevernes arbejdsgiver. Implementering af anbefalingen stiller krav til et større koordinerings- og fordelingsarbejde i forbindelse med match af elev og oplæringssted, der forudsætter etablering af en platform/site, hvor eleverne kan angive deres ønsker (fx EduAdm).

Det vil kræve både ekstra ressourcer, en ny arbejdsproces (herunder nye tidsfrister), da et kvalificeret match er tids- og ressourcekrævende. Dette skal dog ses som en investering, idet det vil forebygge frafald, behov for omplacering af elever og lignende, og dermed reducere omkostninger i andre dele af uddannelsesforløbet.

3 | Styrket sammenhæng ml. skole og oplæring

3.1 | Niveau: **Generelle behov** | Målgruppe: **Den samlede elevgruppe**

3.2 | Niveau: **Særlige behov** | Målgruppe: **Elever med særlige behov**

Baggrund

Målgruppeanalysen viser, at både elever, uddannelsesansvarlige på oplæringsstederne og oplæringsvejledere oplever manglende samspil mellem skoleperiode og oplæring, hvilket kan føre til mistro, manglende læring og risiko for frafald.

Eleverne oplever, at der ikke altid er sammenhæng mellem det, de lærer på skolen, og det de laver i oplæringen. Når eleverne ikke kan genkende og se sammenhæng mellem teori og praksis, er der risiko for, at de mister motivationen, ligesom det er kilde til frustrationer. Desuden oplever elever, at perioden i oplæring kan være lang og distancere dem fra undervisningen. Medarbejdere på oplæringsstederne oplever, at der ikke er et reelt samarbejde med skolen omkring elevernes læring, hvorfor de ikke er opdateret på elevernes seneste læring.

Af analysen fremgår det endvidere, at der ikke deles relevante oplysninger omkring elever på tværs af skole og oplæringssteder, der kan understøtte sammenhæng og målrette vejledning, der imødekommer elevernes behov og læringsforudsætninger.

Rambøll ser et potentiale i at styrke medarbejdersamarbejdet mellem skole og oplæring, så SOSU-elever opnår større sammenhæng i deres uddannelsesforløb.

Anbefaling 3.1

Rambøll anbefaler, at sammenhængen mellem skole og oplæring løftes ved at etablere et fastlagt og systematisk samarbejde mellem skolerne og oplæringsstederne, hvor medarbejderne klædes på i forhold til elevernes faglige læring, så det kan afspejles og anvendes i oplæringen. Den konkrete udformning af et styrket samarbejde kan tage sig ud på mange forskellige måder, men væsentligt er, at de professionelle tæt på eleverne – undervisere og oplæringsvejledere – forbindes, så der i det daglige arbejde reelt skabes en rød tråd og sammenhæng mellem skoleforløb og praksis i oplæringsperioden. Et format til operationalisering af samarbejdsfora kan være ved etablering af netværksmøder på tværs af SOSU H og oplæringsstederne, som enten i et fysisk eller virtuelt setup kan koble undervisere og oplæringsvejlederne tæt på eleverne. Netværksdannelse og afholdelse kan koordineres og faciliteres af Uddannelse København.

Samtidigt foreslår Rambøll, at der etableres et samarbejde om oplæringsplaner på tværs af skole og oplæring, så eleverne tydeligere end i dag kan opstille og blive fulgt op på oplæringsmål, der kombinerer teoretisk og praktisk læring i skole såvel som i oplæring.

Anbefaling 3.2

Enkelte elever med særlige behov vil opleve det hjælpsomt, at deres særlige behov kommunikeres mellem skole og oplæringssted. Derfor anbefales det, at for de elever, der tilkendegiver, at de ønsker, at skole og oplæringssted deler viden, kan dette ske med samtykke fra eleven. De særlige behov kan formidles i uddannelsesaftalen, så uddannelsesansvarlige og oplæringsvejledere har kendskab til og viden om eleverne, der kan have betydning for elevernes forudsætninger og behov, og som dermed kan tages i betragtning i samarbejdet med den enkelte elev. Deling af elevoplysninger skal kun foregå, såfremt det er elevens ønske. Det anbefales at afsøge en model for etablering af kontaktperson, der sammen med eleven kan vurdere, hvilken oplysningsdeling der vil gavne elevens læringsforudsætninger, og som dermed skal informeres om til oplæringsstedet.

Opmærksomhedspunkter

Denne anbefaling går på tværs af SOSU H, Uddannelse København og de enkelte oplæringssteder i Københavns Kommune. Implementering af en styrket sammenhæng mellem skole og oplæring forudsætter et koordineringssamarbejde, en fælles digital løsning, elevsamtykke og retningslinjer, der er i overensstemmelse med GDPR-regler, til deling af elevoplysninger og prioriterede ressourcer på tværs af aktører til at opretholde samarbejdet.

Ved implementering af anbefaling 3.2. er det afgørende at sikre elevens samtykke samt sikre aftaler på tværs af parter om forhold, som er vigtige at videregive, så der alene deles oplysninger af betydning for elevens læring og trivsel efter elevens ønske.

4 | Systematik i vejledernes rolle på tværs af oplæringssteder

4.1 | Niveau: **Generelle behov** | Målgruppe: **Den samlede elevgruppe**

4.2 | Niveau: **Generelle behov** | Målgruppe: **Den samlede elevgruppe**

Baggrund

Målgruppeanalysen viser, at eleverne oplever, at der er stor variation i kvaliteten af den vejledning, som de modtager under oplæring, på tværs af oplæringsvejledere og oplæringssteder, hvorfor der er et behov for at ensrette og løfte vejledningen. Både andre undersøgelser og nærværende analyse påpeger, at elevernes læringsudbytte er tæt koblet til den feedback og vejledning, de får under oplæring, hvilket understreger behovet for vejledning af høj kvalitet.

Analysen indikerer, at enkelte elever med særlige behov kan optage oplæringsvejleders tid på en måde, så det går ud over vejledningstiden til andre elever. Det er eksempelvis elever, der kræver ekstra støtte på grund af personlige udfordringer, som i dag typisk varetages af oplæringsvejlederen. Samtidig peger analysen på, at elevernes vejledningstid nedprioriteres ved sygdom og travlhed på oplæringsstederne.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen i Københavns Kommune uddanner oplæringsvejledere i samarbejde med SOSU H og KEA. Grunduddannelsen tager 11 dage, fordelt på tre moduler. Dog er der data i analysen, der peger på, at det ikke er alle udførende oplæringsvejledere, der har gennemført ovennævnte kursus.

Rambøll ser et potentiale i, at Uddannelse København styrker elevernes vejledning på oplæringsstederne gennem fokus på vejledernes kompetenceniveau og den lokale ledelses ansvar for at løfte uddannelsesopgaven.

Anbefaling 4.1

Rambøll anbefaler, at ledelsen på hvert oplæringssted i samarbejde med Uddannelse København sikrer, at der er tydelige forventninger til oplæringsvejleders tid til at varetage oplæringsvejledning, så elevens faglige udbytte kan sikres. Endvidere skal forventningsafstemningen omfatte tydelighed om oplæringsvejleders rolle, ansvar og kompetence. Dette skal implementeres, så den enkelte elev og/eller oplæringsvejleder ikke kommer i klemme i situationer med sygemeldinger, usædvanlig travlhed eller andre akutte situationer.

Inden for de fastlagte ramme skal det være tydeligt for elev, oplæringsvejleder, uddannelsesansvarlige, ledelse og Uddannelse København, hvem der er ansvarlig, såfremt eleven har problemstillinger og udfordringer, som ligger ud over det faglige. Analysen peger på, at der for nuværende ikke er tilstrækkelig tydelighed omkring, hvor det egentlige ansvar ligger, når elevs vejledningsbehov har en dimension ud over den faglige vejledning, fx særlige støttebehov. Viden herom skal skærpes og udbredes blandt relevante medarbejdere.

I forlængelse heraf anbefales det at undersøge mulighederne for at etablere en organisering af oplæringen med fuldtidsansatte oplæringsvejledere og en tværgående vejlederfunktion med henblik på sikring af kompetenceniveauet hos oplæringsvejlederne.

Anbefaling 4.2

Rambøll anbefaler, at alle oplæringsvejledere som minimum skal have gennemført basisuddannelsen på 11 dage for oplæringsvejledere²⁶, når de påtager en vejlederrolle af elever i oplæring. Det er vigtigt at have et ensrettet minimum af kompetenceniveau blandt oplæringsvejlederne, der kan sikre ensretning og systematik i vejledning. Det kan i den forbindelse afsøges nærmere, om der skal være krav til oplæringsvejledere på SOSU-uddannelsernes bekendtgørelse, ligesom det fx ses i Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor i sygepleje²⁷.

Desuden anbefaler Rambøll, at der kigges nærmere på, om den nuværende praktikvejlederuddannelse er tilrettelagt på den mest hensigtsmæssige måde, så den i størst muligt omfang understøtter oplæringsvejledernes deltagelsesmuligheder og læring. En art servicetjek. Der skal eksempelvis overvejes omfanget af kursusdage, løbende opfølgingsdage mv., der har betydning for oplæringsvejledernes deltagelse samt løbende opkvalificering. Oplæringsvejledere og ledere på oplæringsstederne skal inddrages i denne proces med henblik på kvalificering og ejerskab. Derudover anbefales det at gennemse uddannelsen med henblik på, om den kan løftes fagligt, så den i højere grad systematiserer og professionaliserer oplæringsvejledernes kompetencer, så de har de bedste faglige forudsætninger for at udføre kvalificeret vejledning til eleverne.

Opmærksomhedspunkter

Anbefalingerne er forankret hos Uddannelse København, der har ansvar for eleverne, elevernes læring og kvaliteten af oplæringsforløbene. Endvidere udmønter Uddannelse København praktikvejlederuddannelsen i Københavns Kommune. Implementering af anbefalingerne er forudsat et tæt samarbejde mellem Uddannelse København, Center for HR og Uddannelse samt ledelserne på oplæringsstederne såvel som udbyder af praktikvejlederuddannelsen.

Ved etablering af faste aftaler til forventningsafstemning om oplæringsvejledernes tid, rolle og kompetence er det afgørende, at dette har forankring hos de lokale ledelser på oplæringsstederne, da det er disse, der skal sikre implementering, og at det kan fungere i driften.

'Servicetjek' af praktikvejlederuddannelsen skal ske i tæt dialog med ikke blot oplæringsstederne, men også udbyder af uddannelsen, således at erfaringer og aktuel viden kan anvendes ind i en justering og tilpasning.

²⁶ Praktikvejlederuddannelsen, Uddannelse København, Hentet februar 2023: <https://uddannelse.kk.dk/for-praktiksteder/uddannelser/sosu/kompetenceudvikling-og-netvaerk/praktikvejlederuddannelse>

²⁷ Retsinformation, Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor i sygepleje, kapitel 2, §3 stk. 5. Læst februar 2023.

5 | Understøt godt arbejdsmiljø og skab stærke læringsmiljøer for elever i oplæring

Niveau: **Generelle behov** | Målgruppe: **Den samlede elevgruppe**

Baggrund

Målgruppeanalysen viser, at SOSU-eleverne i lavere grad føler tilknytning til deres oplæringssted i forhold til deres skole. Det bunder i, at elever oplever at stå uden for det faglige fællesskab på oplæringsstederne, hvor de qua deres stilling som elev oplever sig som nederst i hierarkiet. I samme tråd peger flere elever på, at de i oplæring kan blive set og brugt som 'billig arbejdskraft', hvor de blive sat til at gøre rent, vaske op eller andre opgaver uden fagligt udbytte. Med andre ord peger målgruppeanalysen på at elevernes oplæringsforløb ikke altid har fokus på, at de er på oplæringsstedet med henblik på læring og i en uddannelsesstilling, hvilket øger risikoen for frafald i oplæringsperioden.

Samtidig peger analysen på, at elever står uden for det sociale fællesskab med kolleger fra oplæringsstederne, som de i flere tilfælde oplever som lukkede og svære at træde ind i.

Det er væsentligt for elevers tilknytning til og faglige udbytte af oplæring, at de bliver taget godt imod af oplæringsstedet ved opstart af nyt oplæringsforløb, samt at de oplever at være en del af kollegafællesskabet, samtidig med at de bliver anerkendt for at være i uddannelsesstilling med et læringsfokus. Da læringsmiljøet i oplæringsforløbet foregår på oplæringsstedet, er et godt arbejdsmiljø helt afgørende for læringsudbyttet for den enkelte elev. Lærings- og arbejdsmiljøet har afgørende betydning for den enkelte elevs trivsel og oplevelse af tilhørsforhold.

Med afsæt i elevernes oplevelser af visse oplæringssteder, peger analysen på, at der er potentiale for at styrke læringsmiljøet gennem systematisk fokus på styrkelse af arbejdsmiljø, samt hvordan eleverne modtages og indgår i arbejdsfællesskabet.

Anbefaling 5

Rambøll anbefaler, at der etableres en indsats, som sikrer fokus på sammenhæng mellem arbejds- og læringsmiljø under oplæring, der er forankret hos den lokale leder på oplæringsstedet. De enkelte oplæringssteder skal tage ejerskab for, at de er et oplæringssted, hvor eleverne bliver inddraget som kompetente kolleger og bliver en integreret del af arbejdspladsen, samtidig med at der er plads til at være på arbejdspladsen for at lære i henhold til uddannelsernes overenskomsttale.

Konkret forslår vi, at Uddannelse København udarbejder retningslinjer for, hvordan man byder nye elever velkommen og inddrager dem i det kollegiale og faglige fællesskab. Det kan være en del af oplæringshåndbogen, velkomstkaffe, udsendelse af velkomstbrev med information om både oplæringsstedet og praktiske oplysninger for oplæringsforløbet mv.

Ud over almindelig velkomst og introduktion ved start af oplæringsperioden anbefales det, at der udvikles inspiration og gode råd til, hvordan man sikrer, at elever på oplæringssteder integreres på arbejdspladsen som ligeværdig kollega til øvrige medarbejdere på oplæringsstedet, samtidig med at der er respekt og anerkendelse af, at eleven er der i en uddannelsesstilling. Inspirationsmaterialet kan med fordel tage udgangspunkt i, at der på arbejdspladsen arbejdes systematisk med en læringskultur for alle medarbejdere.

Endeligt forslår vi, at Uddannelse København følger systematisk op på, om oplæringssteder har kendskab til og følger de overenskomstmæssige forpligtigelser, der er tilknyttet funktionen som oplæringssted.

Opmærksomhedspunkter

Der skal ved udarbejdelse af inspirationsmateriale og retningslinjer sikres, at disse udarbejdes, så de er implementerbare for det enkelte oplæringssted. Derfor er det i udarbejdelsen vigtigt at foretage dette udviklingsarbejde med input fra repræsentanter fra oplæringsstederne.

Ved udvikling af inspirationsmateriale til at arbejde med arbejdsmiljø og læringskultur kan der med fordel trækkes på kompetencer fra fx Arbejdsmiljø København.

6 | Mentorordning

6.1 | Niveau: **Generelle behov** | Målgruppe: **Den samlede elevgruppe**

6.2 | Niveau: **Særlige behov** | Målgruppe: **Elever med særlige behov**

Baggrund

Målgruppeanalysen viser, at det generelt kan være svært for elever at overskue, hvilke forventninger og faglige krav der er til dem i løbet af uddannelserne. For nogle elevgrupper er det overvældende at skulle ud på arbejdsmarkedet (typisk teenagere og unge), mens det for andre er udfordrende at skulle tilbage på skolebænken (typisk ældre elever med ufaglært erhvervs erfaring). Endelig viser analysen også, at der er nogle elever inden for specifikke målgrupper, som oplever at være udfordret af fx psykiske eller sociale problemstillinger, og derfor kan have øget behov for støtte og vejledning under deres uddannelsesforløb.

Desuden finder analysen, at elever kan savne faglig sparring samt hjælp til at tolke feedback og karakterer og se deres udviklingspotentialer. Generelt indikerer analysen, at der er en ugunstig feedbackkultur, hvor eleverne ikke oplever at modtage tilstrækkelig feedback på deres arbejde samt begrundelse for karaktergivning.

Samtidig indikerer analysen, at der er øget behov for at styrke sammenhold og et fagligt fællesskab. Klasser og undervisningshold på op mod 70 elever og gruppearbejde på tværs af elevgrupper reducerer muligheden for at skabe en sammentømret og tryk gruppe med elever, man skal spejle sig i og sparre med fagligt såvel som socialt.

En mentorordning, hvor elever kan opbygge et fagligt og understøttende fællesskab i starten af deres uddannelsesforløb vil kunne øge elevernes faglige udbytte, styrke fagligt og socialt fællesskab og tilhørsforhold, hvormed frafald forebygges. Det skal øge elevernes motivation og trivsel ved at understøtte, at eleverne får tilstrækkelig sparring og feedback samt styrket sammenhold under uddannelserne.

Anbefaling 6.1

Rambøll anbefaler, at der etableres en obligatorisk mentorordning som led i SOSU-uddannelserne, hvor erfarne elever indgår i en mentorrelation med nystartede SOSU-elever. Vi foreslår, at der oprettes mentorklynger, hvor omkring ti nystartede elever, der er sammenlignelige på tværs af alder og uddannelses- eller erhvervs erfaring, indgår i samme klynge med en mentor. Mentorerne er udvalgte og aflønnede elever fra ældre årgange på SOSU-uddannelserne med stærke relationelle færdigheder. Mentorerne skal indgå i et fagligt mentorkorps, som sikrer fælles sparring og oplæring om facilitering og vejledning. På møder vil eleverne blive introduceret for livet som elev på SOSU-uddannelserne, læringsmål, studieteknikker, have mulighed for sparring om det at være studerende, dialog om oplæringsoplevelser samt indgå i et forpligtende fagligt såvel som socialt fællesskab.

Etableringen af mentorklynger vil sikre, at der oprettes genkendelige faglige fællesskaber blandt elever, der i højere grad står overfor relaterbare problemstillinger og spørgsmål i relation til deres uddannelse. Ligesom skal det afhjælpe usikkerhed og utryghed ved at besvare elevernes tvivls spørgsmål og forventninger til uddannelserne.

Det er erfaringen fra andre mentorordninger, at denne 'ung-til-ung'-mentoring er særligt virksom, så længe mentorerne er fagligt klædt på til rollen og opgaven. Mentorordningen kan med fordel være obligatorisk og indgå som en integreret del af uddannelsens første perioder i skole og under oplæring med fast mødekadence og mødepligt.

Mentorordningen skal være funderet i SOSU H og fastlægges som moduler i undervisningen under det første år af uddannelsen, herunder både skole- og oplæringsperioder.

Det er Rambølls vurdering, at et sådant mentorprogram vil skabe stærkere relationer, understøtte elevernes læringsudbytte og kunne besvare en række potentielle problemstillinger – alt sammen forhold, som vil reducere risikoen for frafald. Ligeledes vil en sådan ordning være mindre ressourcekrævende, sammenlignet med personlig rådgivning. Ordningen er inspireret af en lignende model, der bl.a. er brugt på Syddansk Universitets Institut for Idræt og Biomekanik, som i en årrække har kørt et lignende program med højere fastholdelse som følge heraf.

Anbefaling 6.2

Rambøll anbefaler også, at der tilbydes individuel mentorordning til udvalgte elever, der har behov for tættere støtte og sparring under deres uddannelsesforløb, fx grundet psykiske eller sociale udfordringer, der begrænser dem i deres læring. Mentorrelationen skal tilrettelægges efter elevens behov i forhold til kadence og varighed.

Match mellem elev og mentor skal være kvalificeret og tage udgangspunkt i, at mentor skal kunne støtte og sparre med eleven i den givende situation og ud fra de specifikke forhold, der giver eleven særlige udfordringer.

Den individuelle mentorordning kan aktiveres løbende og efter behov under hele uddannelsesforløbet.

Opmærksomhedspunkter

For at implementere en mentorordning med mentorklynger er det en forudsætning, at dette udvikles og implementeres i samarbejde med undervisningsinstitutionen, idet det er tanken, at mentorordningen skal kunne fungere på tværs af skole- og oplæringsperiode. Det er derfor afgørende at forankre et udviklingsarbejde og den efterfølgende drift i et partnerskab mellem skolen og Uddannelse København for at sikre gensidig forpligtelse og aftaler, som kan fungere for begge parter.

Ved etablering af en individuel mentorordning for elever med særlige behov vil der skulle etableres tydelige kriterier for, at den individuelle ordning kan aktiveres, således at det er klart for alle, hvilke særlige behov der giver mulighed for at indgå i en individuel mentorordning. Uddannelse København vil uafhængig af skolen kunne etablere en individuel mentorordning til elever med særlige behov.

7 | Tilbud om specialisering

Niveau: **Almene behov** | Målgruppe: **Udvalgte elever på tværs af den samlede elevgruppe**

Baggrund

Målgruppeanalysen viser, at elever på tværs af den samlede elevgruppe har forskellige ønsker til det faglige fokus i løbet af uddannelsen. Nogle elever er optaget af at tilegne sig en bred og generel profil gennem uddannelserne, mens andre elever ønsker en faglig retning for deres uddannelsesforløb. Der er elever, som under uddannelsen er optaget af bestemte specialer inden for social- og sundhedsområdet, fx psykiatri og demens, og derfor ønsker at opøve deres kvalifikationer inden for dette felt. Eller elever, der ønsker at anvende deres SOSU-uddannelse som springbræt for videreuddannelse, fx til sygeplejerske, og som ønsker et fagligt fokus på specialer omkring medicin og hospital.

Analysen indikerer, at det typisk er elever, der er længere/midt i deres uddannelse, som i højere grad har ønsker for at specialisere sig, hvorimod flere elever, der er i starten af uddannelsesforløbet, i højere grad viser interesse for en bred, faglig profil. Denne observation indikerer, at eleverne opbygger interesse for bestemte specialer i løbet af uddannelsen.

I forlængelse heraf viser analysen, at flere elever er interesseret i valgfag og muligheden for herigennem at vælge retning for deres uddannelsesforløb. Muligheden for specialisering gennem en kobling af valgfag med specialisering i oplæringsperioden understøtter enkelte elevers motivation og dermed forebyggelse af frafald.

Vi ser derfor et potentiale i, at SOSU-uddannelserne (særligt SOSU-assistentuddannelsen) tilbyder elever, der ønsker det, at specialisere sig inden for udvalgte specialer for derved fagligt at tone deres uddannelse, hvilket kan øge motivation, engagement og faglig stolthed.

Anbefaling 7

Rambøll anbefaler, at elever på SOSU-assistentuddannelsen får øget mulighed for en faglig specialisering gennem mulighed for valg af oplæringssted med særlig specialisering.

Det foreslås, at tilbud om specialisering ligger på den sidste del af uddannelsen og kobler valgfag med oplæring 3 (3a eller 3c). Specialisering skal tilrettelægges som et tilbud, hvor elever enten kan vælge at forsætte på det ordinære forløb eller tilvælge en specialisering inden for et givent speciale. Dette således, at oplæringssted understøtter elevens valgfag, og der sikres sammenhæng mellem elevens faglige motivation, valg af fag og matchning med oplæringssted.

Tilbuddet skal funderes i Uddannelse København med henblik på sikring af matchning mellem elev og oplæringssted. Det kræver imidlertid koordinering med SOSU H, da specialiseringen forudsætter en kobling mellem valgfag og oplæringssted.

Opmærksomhedspunkter

Specialisering er ikke for alle elever, og derfor er der en opmærksomhed på, at der ved udvikling af en model tages højde for rådgivning og vejledning for de elever, der måtte ønske at anvende specialiseringsmuligheden. Da specialiseringsmuligheden foreslås, bl.a. for at understøtte og øge motivationen hos de fagligt stærke elever, er det vigtigt, at der i modeludviklingen tages højde for, at disse gennem screening identificeres og aktivt tilbydes muligheden, og at der i rådgivningen indgår en kvalificering af den enkelte elevs forudsætninger for at kunne gennemføre SOSU-assistentuddannelsen med specialisering.

8 | Støtteindsatser ved særlige behov

Niveau: **Særlige behov** | Målgruppe: **Elever med særlige behov i specifikke målgrupper**

Baggrund

Analysen viser, at der er nogle elever, som oplever at være udfordret på deres læring i SOSU-uddannelsernes nuværende rammer. Derfor har eleverne behov for en særlig indsats, der sikrer, at de modtager den rette støtte til at gennemføre uddannelserne, da der ellers er stor risiko for frafald. Analysen peger konkret på, at elever med særlige støttebehov typisk er elever, der har en social eller psykisk udfordring, der tynger dem i at træde ind i et "almindeligt/gængs" læringsmiljø under samme vilkår som andre elever. Disse elever kan have behov for mere tryghed, rutiner og tæt vejledning/kontaktperson, der har kendskab til deres situation. Dertil peger analysen på, det for nogle kan være tryghedsskabende at gennemføre sin oplæring på et mindre oplæringssted samt at undgå skifte i oplæringssteder.

Forud for optagelse på SOSU-uddannelserne gennemfører skolerne en ansættelsessamtale med ansøger, hvor ansøgerne bliver screenet. Dog indikerer analysen, at denne viden ikke anvendes systematisk til at vurdere elevernes forskellige støttebehov tilstrækkeligt.

Københavns Kommune har etableret et tilbud om systematisk sprogstøtte til SOSU-elever med dansk som andetsprog for at imødekomme elever med sproglige udfordringer. Sprogstøtten tilrettelægges målrettet ud fra elevernes behov og tager udgangspunkt i de områder, der er afgørende for at kunne kommunikere med borgere, kollegaer og pårørende. Gennem en specialudviklet sprogscreening udpeges de områder, hvor eleverne har særligt behov for forbedring. Desuden tilbyder Københavns Kommune en ny mesterlæreuddannelse, der er et supplement til Grundforløb 2 for elever, der er fagligt udfordret (ikke har bestået dansk og matematik), men som er praksisorienteret. Mesterlæreren foregår på ét praktiksted det meste af tiden.

Der vil være potentiale for øget læring og fastholdelse i uddannelse ved at udvidede Uddannelse Københavns katalog af støttetilbud, så de favner støtte til flere specifikke målgrupper med særlige støttebehov.

Anbefaling 8.1

Rambøll anbefaler, at Uddannelse København tilbyder systematiske støttetilbud til elever, der oplever læring og tilhør til oplæringsstedet vanskeligt i uddannelsens nuværende rammer og derfor har behov for støtte til at gennemføre uddannelsen. Støttetilbuddene skal tilrettelægges efter elevens behov, og de kan være individuelle, gruppebaserede eller en kombination alt efter karakteren af de særlige støttebehov.

Det anbefales, at der udvikles og afprøves en model for, hvordan Uddannelse København systematisk kan anvende viden fra ansættelsessamtale og screening ved uddannelsesstart, der kan indikere, at eleven har et særligt behov, som kalder på særlig støtte. Særlige støttetilbud skal derved kunne igangsættes ved uddannelsesstart, men skal også kunne aktiveres løbende, hvis en elev udvikler særligt støttebehov undervejs i uddannelsen.

De særlige støttetilbud skal være funderet i Uddannelse København, der har ansvar for at udbyde og drive tilbuddene. Dog skal tilbuddene gennemføres i tæt samarbejde med skole (undervisere) og oplæringssted(er) (vejleder/leder), der skal være orienteret om elevens støttebehov. Såfremt støttebehovet forudsætter at skole eller oplæringssted bør yde en særlig indsats overfor eleven for at sikre optimale rammer for elevens læringsudbytte og fastholdelse, skal Uddannelse København bistå hermed.

De særlige støttetilbud kan med fordel samles i et indsatskatalog, hvor oplæringsvejledere og ledere på uddannelsesstederne kan afsøge tilbud, når de har en elev de vurderer, har særlige behov, der hindrer deres læringsudbytte i de eksisterende rammer og fastholdelse i uddannelsen.

Anbefaling 8.2

Indsatskataloget skal bygges op omkring tilbud til elever med særlige behov i specifikke målgrupper.

Elever med særlige støttebehov vil for flere af målgrupperne kunne opstå undervejs i uddannelsen fx grundet ændrede livsomstændigheder, hvorfor de særlige støttetilbud skal kunne aktiveres løbende hen over uddannelsen. For de særlige støttetilbud er det vigtigt, at disse tilrettelægges således, at de imødekommer de individuelle hensyn, der er i forhold til den enkeltes læringsudbytte og understøtter muligheden for at gennemføre uddannelse.

Eksempler, som analysen peger på, hvor det vil være virksomt med særlige støttetilbud, er støttetilbud til elever med vurderet behov inden for følgende målgrupper:

Elever med støttebehov relateret til særlige udfordringer

➤ **Elever med sprogudfordringer**

Der eksisterer tilbud ved Uddannelse København med gode erfaringer som anbefales videreført. Desuden anbefales udbredelse af tilbud om ekstra studietid i oplæringen.

➤ **Elever med psykiske udfordringer**

Den i anbefaling 5 foreslåede individuelle mentorordning er eksempel på et støttetilbud, der kan imødekomme behov hos elever med psykiske udfordringer. Det anbefales at overvåge, om der er behov i denne målgruppe, som med fordel kan imødekommes ved fx gruppebaseret støtte, såfremt der er fællestræk hos eleverne i forhold til deres behov for særlig støtte. Muligheden for særlige hensyn i forbindelse med matching af elev og oplæringssted (anbefaling 2) er for denne målgruppe ekstra væsentlig, idet det rette miljø for elever med særlige behov grundet psykiske udfordringer kan være afgørende for læringsudbytte og fastholdelse.

Endelige kan muligheden for at fastholde oplæringssted over uddannelsen for denne målgruppe være et virksomt tilbud, da det sikrer tryghed i oplæringsperioderne og minimere forhold for den enkelte, der øger pres og usikkerhed.

➤ **Elever med sociale udfordringer**

Særlige behov hos denne målgruppe knytter sig ofte til hjemlige forhold, der gør det vanskeligt at indgå på arbejdspladsen, og dermed øger det risikoen for frafald. Den i anbefaling 5 foreslåede mentorordning med etablering af mentorklynger vil med den rette sammensætning og mentorbehandling kunne imødekomme nogle af de behov målgruppen har, men ikke nødvendigvis alle. Det anbefales at sikre, at oplæringsvejledere har de rette kompetencer og viden til at understøtte elever med sociale udfordringer, således at de kan indgå i oplæringen uden risiko for frafald. Dette støttetilbud er således indirekte i forhold til elever i målgruppen, idet det er støtte til oplæringsvejlederne. Det kan være dels generel kompetenceudvikling til oplæringsvejlederne, såvel som en mulig adgang til sparring og konsultativ bistand fra medarbejder i Uddannelse København med særlige kompetencer på området. Det anbefales endvidere, at der følges op på denne målgruppes behov med henblik på vurdering af, om der er behov, der med fordel kan imødekommes ved fx gruppebaseret støtte. Dette kan eksempelvis være, at der findes behov for at sikre viden om dansk omsorgskultur og sygdomspleje, som ikke imødekommes via den almindelige og obligatoriske undervisning. Ligesom der kan være behov for, at man inddrager rådgivning fra repræsentanter fra elevernes kulturelle eller religiøse miljø til at understøtte rammer og legitimitet for social- og sundhedsområdets opgavefelt.

➤ **Elever med faglige udfordringer**

Elever med faglige udfordringer i fx dansk og matematik kan med fordel tilbydes ekstra hjælp som støtte. Dette kan også gælde for fx elever med ordblindhed, hvor der kan

være behov som kan understøtte deres læring og dermed fastholdelse i uddannelsen. Tilbuddene her kan variere fra at være gruppebaseret undervisning, it-hjælpeprogrammer, ekstra studietid mv. Den ny mesterlæreruddannelse er også et tilbud til denne specifikke målgruppe.

Elever med støttebehov relateret til erfaringer eller stærke kompetencer fagligt og/eller uddannelsesmæssigt

➤ **Fagligt stærke elever**

Særlige behov blandt fagligt stærke elever kan i stort omfang imødekommes ved at give mulighed for øget specialisering i uddannelsen, se anbefaling 7. Der kan dog i særlige situationer være behov, hvor specialisering ikke er løsningen, hvor der i stedet kan arbejdes med differentierede oplæringsmål og eksplicite forventninger til eleven i både skole- og oplæringsperiode. Dette skal kunne aktiveres ind i oplæringsplanen, således at den fagligt stærke elev kontinuerligt udfordres for at forebygge at den faglige stærke elev mistrives, hvorved der er risiko for frafald.

➤ **Ufaglærte med erfaring fra social- og sundhedssektoren**

Det er forventningen at tonet holddannelse (anbefaling 1) og mentorordning (anbefaling 6) samt styrket opmærksomhed og indsigt hos oplæringsvejlederne, at dette vil kunne imødekomme denne målgruppes særlige behov

➤ **Ufaglærte med erfaring fra andre områder end social- og sundhedssektoren.**

Det er forventningen at tonet holddannelse (anbefaling 1) og mentorordning (anbefaling 6) samt styrket opmærksomhed og indsigt hos oplæringsvejlederne, at dette vil kunne imødekomme denne målgruppes særlige behov.

Opmærksomhedspunkter

For en række af tilbuddene i indsatskataloget eksisterer tilbuddene allerede. For de målgrupper, hvor der ikke er særlige tilbud i dag, vil der naturligt skulle prioriteres, i hvilket omfang der sættes arbejde i gang omkring det. Det er Rambølls vurdering, på baggrund af analysen, at særlig støttetilbud til elever med psykiske udfordringer og elever med sociale udfordringer prioriteres først, da der her vil være gode muligheder for at øge elevernes trivsel, læringsudbytte og fastholdelse i uddannelsen.

Et vigtigt opmærksomhedspunkt er, at nogle målgruppes særlige behov forventes at kunne imødekommes gennem generelle tiltag eller almene tiltag, som kan aktiveres til elever på tværs af den samlede elevgruppe. For de målgrupper vil det være hensigtsmæssigt at følge op på, om de generelle og almene tiltag som forventeligt imødekommer behovene.

Ved etablering af et indsatskatalog skal der etableres en organisering omkring både udvikling og løbende drift. Dette kan med fordel udvikles ud fra en læringstænkning om løbende forbedringer, hvor der ud over at drifte tilbuddene også er integreret løbende videnstilbageflow på effekt og behov, så indsatskatalogets tilbud løbende kan justeres og tilpasses.

Metodebilag

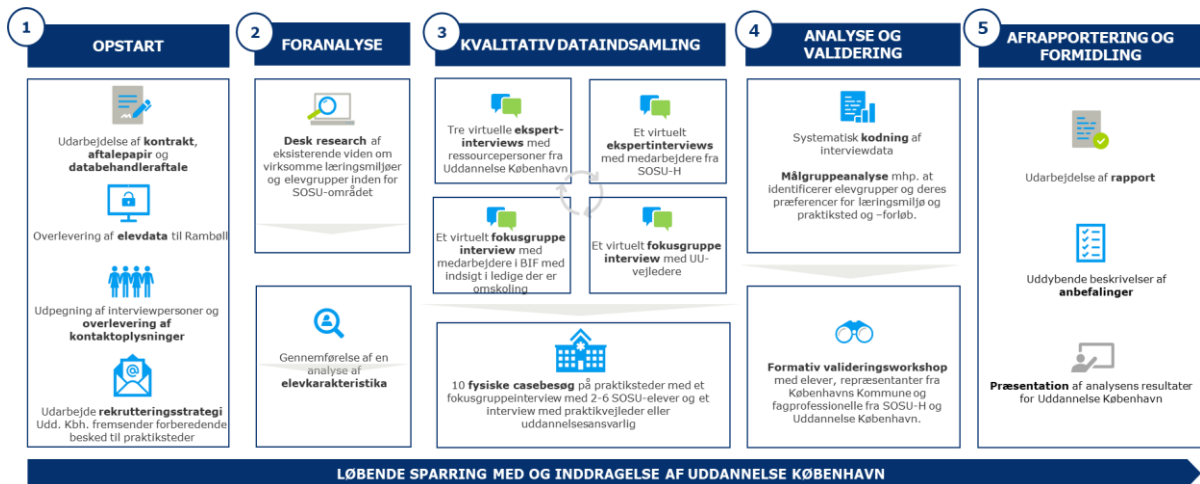
Bilag 1: Metodebeskrivelse og datagrundlag

Det følgende bilag præsenterer de metodiske tilgange og datakilder for undersøgelsen. Formålet med dette bilag er at give en mere detaljeret beskrivelse af det metodiske og empiriske grundlag for undersøgelsens analyser. Først beskrives målgruppeanalysens metode og design. Dernæst redegøres for analysens datagrundlag.

1.1 Metodebeskrivelse

Opgaveløsningen for målgruppeanalysen følger fem faser. Figuren nedenfor illustrerer vores tilgang og sammenhængen mellem analysen forskellige faser. Efterfølgende redegøres der for de enkelte faser.

Figur 1: Undersøgelingsdesign

Fase 1: Opstart

Undersøgelsen er indledt med et opstartsmøde mellem Uddannelse København og Rambøll. Her præsenterede Rambøll et forslag til undersøgelsesdesign, som Uddannelse København gav kvalificerende inputs og forslag til. Dette havde til formål at sikre, at undersøgelsesdesignet matchede Uddannelse Københavns behov og ønsker, således at undersøgelsen blev så relevant og anvendelig som muligt. Opstartsmødet klargjorde desuden, hvilket datagrundlag, Uddannelse København stillede til rådighed for undersøgelsen. Efter opstartsmødet indgik Uddannelse København og Rambøll en databehandlingsaftale.

Fase 2: Foranalyse

Formålet med foranalysen er at tilvejebringe viden om virksomme læringsmiljøer generelt, hvad der kendetegner SOSU-elever, samt hvilke læringsmiljøer nuværende SOSU-elever foretrækker og efterspørger.

Desk research

I den indledende foranalyse gennemgik Rambøll udvalgt litteratur om virksomme læringsmiljøer og elevcentreret undervisning via en desk research for at besvare følgende spørgsmål:

- Hvad kendetegner et godt **elevcentreret læringsmiljø**?
- Hvilke **effektive tiltag** er der iværksat for at styrke læringsmiljøet og praksisfællesskaber på erhvervsskoleområdet i Danmark?

Rambøll gennemgik relevant forskning og litteratur, som beskæftiger sig med viden og erfaringer om elevcentreret undervisning og læringsmiljøer på erhvervsuddannelsesområdet. Samlet set udvalgte Rambøll fire vidensnotater, der belyser viden om 1) erhvervsrettede læringsmiljøer fra vidensunderstøttelse af implementering af EUD-reformen, 2) Differentieret undervisning på erhvervsuddannelserne, 3) Det gode uddannelsesliv i praktikken.

Analyse af elevkarakteristika

Rambøll gennemførte kvantitative analyser over fordelingen af elever beregnet på udvalgte variable med formål om, skabe overblik over nuværende elever ansat i Københavns Kommune. Beregningerne er foretaget i databehandlingsprogrammet R.

Fase 3: Kvalitativ dataindsamling

Formålet med den kvalitative dataindsamling var at opnå indsigt i, hvilke former for læringsmiljøer på uddannelsessteder og i oplæringsforløb som forskellige elevgrupper foretrækker og vil have mest værdi ud af. Derudover havde den kvalitative dataindsamling til formål at afdække, hvilke subgrupper SOSU-elever ansat i Københavns Kommune kan kategoriseres i.

Udvælgelsesstrategi

Rambøll udarbejdede en strategi for udvælgelse af oplæringssteder med henblik på at sikre variation og repræsentativitet i datagrundlaget. Det er Uddannelse København, som har foretaget den endelige udvælgelse. Oplæringsstederne er udvalgt på baggrund af følgende tre kriterier:

- Oplæringsstederne er ikke involverede i andre undersøgelser
- Der er en variation i store, mellem og små oplæringssteder
- Elever på forskellige oplæringsforløb er repræsenterede.

Elevinterviews

Elevinterviews havde fokus på at karakterisere, hvad der, ifølge eleverne, kendetegner et godt læringsmiljø på henholdsvis deres uddannelsessted og oplæring. Interviewene var opbygget omkring to interaktive øvelser:

- **Udsagnskort** om oplæringsforløb. For at få eleveres holdninger og oplevelser i spil, herunder deres behov og præferencer i forbindelse med oplæring, præsenterede interviewer en op til ti udsagn om uddannelsens oplæringsforløb, som eleverne efterfølgende skulle forholde sig til.
- **Likert-skalaøvelser** på en skala fra 1-5, hvor eleverne skulle forholde sig til en række konkrete spørgsmål og udsagn om læringsmiljøet på deres uddannelsessted. Til hvert spørgsmål eller udsagn markerede eleverne deres svar på en skala ved at placere et klistermærke. Dette fordrede, at eleven reflekterede over sin placering, hvilket interviewer efterfølgende spurgte ind til. Dermed blev der skabt et naturligt afsæt for at tale om elevernes ønsker og behov i forhold til læringsmiljøet på deres uddannelsessted.

Øvelsernes udsagn blev udviklet på baggrund af indsigter fra desk research.

Ekspertinterviews og interviews med uddannelsesansvarlige og oplæringsvejledere

Interviews med fagpersoner fulgte en semistruktureret spørgeguide, der havde fokus på, at få indblik i de fagprofessionelles syn på elevgrupper, læringsmiljøer og oplæringskarakteristika samt præferencerne herfor.

Fase 4: Analyse og validering

Analyse

Rambøll gennemførte en tværgående målgruppeanalyse af elevgrupper samt elevernes behov og præferencer i forhold til læringsmiljø og tilrettelæggelsen af uddannelse og oplæring. I de kvalitative analyser blev interviewdata med elever og fagprofessionelle kodet systematisk med formål om at identificere, hvilke elementer i læringsmiljøet og oplæringsstedet som forskellige elevgrupper vægter højt.

Formativ valideringsworkshop

Rambøll præsenterede undersøgelsens foreløbige resultater ved en valideringsworkshop med og repræsentanter fra Københavns Kommune, fagprofessionelle fra SOSU H og Uddannelse København. Deltagerne blev udpeget af Uddannelse København i dialog med Rambøll. Rambøll faciliterede en proces med deltagerne, der havde til formål dels at kvalificere og nuancere fundene fra undersøgelsen, og dels at facilitere en dialog om behov og mulige initiativer i det kommende arbejde med SOSU-uddannelserne. Inputs fra gruppedrøftelserne blev inddraget som empirisk materiale i denne rapport.

Fase 5: Afrapportering og formidling

Med afsæt i den kvalitative dataindsamling, samt med inputs fra den supplerende, kvantitative analyse af elevkarakteristika, udarbejdede Rambøll denne samlede rapport, der præsenterer de centrale resultater og indsigter fra analysen samt anbefalinger, som Uddannelse København kan anvende som et konkret redskab og referencepunkt for det fremadrettede arbejde med at tilrettelægge SOSU-uddannelserne.

1.2 Datagrundlag

Målgruppeanalysen består af både kvalitative og kvantitative data, men undersøgelsens analyser bygger primært på data fra den kvalitative dataindsamling og suppleres af de kvantitative fund.

Kvalitativt elevdata

Rambøll har gennemført ti fokusgruppeinterviews med samlet 44 elever ansat af Uddannelse København. Blandt eleverne interviewede vi flere kvinder end mænd, samt flere SOSU-assistentelever sammenlignet med SOSU-hjælperelever. Dertil deltog flest interviewpersoner fra den voksne aldersgruppe (+30 år), samt flest elever der var i deres første oplæringsforløb. Dette fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 1: Overblik over elever

Variable	Kategori	Procent
Køn	Kvinde	80 %
	Mand	20 %
Alder	Teenagere (15-19 år)	10 %
	Unge (20-24 år)	21 %
	Unge voksne (25-29 år)	12%
	Voksne (30+ år)	57 %
Uddannelse	SOSU-assistent	73 %
	SOSU-hjælper	27%
Oplæringsforløb	Første oplæringsforløb	55 %
	Et oplæringsforløb derimellem	26 %
	Sidste oplæringsforløb	19 %

Ekspertinterviews og interviews med oplæringsvejledere og uddannelsesansvarlige

Der er i alt gennemført ni fysiske interviews med enten uddannelsesansvarlige eller oplæringsvejledere på de udvalgte praktiksteder, samt seks virtuelle ekspertinterviews. Dette fremgår af nedenstående figur, hvor interviewpersonernes stillingsbetegnelse og fagprofil ligeledes angives.

Tabel 2: overblik over eksperter og praktikvejledere

Organisation	Faglige profiler	Antal
Beskæftigelse- og Integrationsforvaltningen	Voksenlærlingekonsulent	1
	Beskæftigelseskonsulent	2
	Projektleder i arbejdsmarkedscentret	1
SOSU H	Uddannelsesleder	1
	Koordinator for fastholdelse	1
	Projektleder i udviklingsenhed	1
Uddannelse København	Koordinerende vejleder	1
	Sprogkonsulent	1
	Ungekonsulent	1
UU-vejledning	Vejleder for 8. og 9. klasses elever	1
	Vejleder for 10. klasse, GF1 og GF2	1
Oplæringssteder	Uddannelsesansvarlige	9
	Oplæringsvejledere	

Kvantitativt elevdata

Rambøll har foretaget en række supplerende kvantitative analyser på baggrund af data om eleverne på SOSU-uddannelserne i Københavns Kommune. Data er udleveret af Uddannelse København den 15. november 2022 og omfatter forskellige karakteristika ved eleverne for alle elevansættelser fra 1. januar 2019 (3.001 elever). Det betyder, at data i overvejende grad dækker over nuværende elever, der stadig er under uddannelse og nyuddannede elever. Derudover omfatter data også elever, som startede et uddannelsesforløb efter 1. januar 2019, men som har afsluttet forløbet, inden de blev færdiguddannede.

Rambøll har i de kvantitative analyser anvendt de følgende variable:

- Elevens alder
- Elevens køn
- Om eleven er starten direkte grundforløb 2
- Om eleven modtager vokselevløb
- Om eleven er omskolet gennem Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen
- Elevens statsborgerskab
- Om eleven studerer social- og sundhedshjælper eller social- og sundhedsassistent
- Postnummer for elevens bopæl

Bilag 2: Vidensnotat

I dette vidensnotat præsenteres udvalgt, relevant forskning, litteratur og bidrag, som beskæftiger sig med og bidrager med viden og erfaringer om elevcentreret undervisning og læringsmiljøer på erhvervsuddannelsesområdet, herunder SOSU-uddannelserne. Vidensnotatet indledes med videnskabelig tilgang til læring som social praksis. Dernæst følger en præsentation af udvalgte resultater og erfaringer om undervisningsdifferentiering, læringsmiljøerne på uddannelserne og det gode uddannelsesliv under oplæring.

Læring som social praksis

De erhvervsrettede ungdomsuddannelsers opbygning og struktur er kendetegnet ved en vekselvirkning mellem skole og oplæring. Fagene på uddannelserne er rettet mod praksis, så tillært viden og kompetencer kan afprøves i forbindelse med oplæringen. Elevernes læring og læreprocesser er derfor tæt forbundet med deltagelse i forskellige praksisser, lærings- og praksisfællesskaber, som eleverne deltager i på skolen og ude i oplæringsforløbene. Man kan derfor med rette argumentere for, at erhvervsuddannelsens bygger på praksisnært læringsmiljø og et praksisorienteret læringsssyn.

I forskningslitteraturen inden for læringsteori vinder den praksisorienterede læringstradition med en række grundlæggende bidrag frem i 1990'erne og gør op med tidligere tiders forståelse af læring som individuelle, kognitive processer. Der er flere bidrag inden for den praksisorienterede lærings-tradition, men vi vælger at fremhæve Jean Lave og Etienne Wengers arbejde. Overordnet set forstår Lave og Wenger læring, som et socialt fænomen, hvor læring finder sted gennem elevens deltagelse i praksisfællesskaber²⁸. I denne forståelse af læring er deltagelse, adgang og praksisfællesskaber centrale begreber.

Et praksisfællesskab er et læringsfællesskab, hvor eleverne er sammen om en bestemt praksis, som det er tilfældet på bl.a. SOSU-uddannelserne. Det vil sige, at de gennem løsning af forskellige opgaver arbejder mod et fælles praktisk mål. I en pædagogisk sammenhæng skal løsningen af disse opgaver være støttet af underviseren. For at indgå i et praksisfællesskab er det ikke nok kun at besidde viden og færdigheder til at løse praktiske opgaver. Man skal også besidde personlige og sociale kompetencer til at omsætte dette, så de øvrige deltagende elever ser gevinsten i andres og eget bidrag til praksisfællesskabet. Ifølge Lave og Wenger er det vigtigt at have blik for disse elementer i arbejdet med praksisfællesskaber. Samtidig har ovenstående elementer også betydning for, hvilke opgaver der udarbejdes, og hvilke personlige, sociale og faglige læringsmål der arbejdes ud fra. Det gælder både i forbindelse med undervisningen, men også for tilrettelæggelsen af oplæringen på SOSU-uddannelserne.

Viden om erhvervsrettede læringsmiljøer

Børne- og Undervisningsministeriet udarbejdede i 2017 et vidensnotat vedrørende erhvervsrettede læringsmiljøer for unge og voksne med henblik på at styrke en vidensbaseret implementering af EUD-reformen²⁹. I vidensnotatet præsenteres den centrale viden om erhvervsrettede læringsmiljøer for unge og voksne, som kunne have relevans for det videre arbejde med indsatser i forsøgs- og udviklingsprogrammet. Med henvisning til gennemgående forskning på bl.a. grundskole- og erhvervsskoleområdet gives der i notatet bud på følgende forhold der karakteriserer et godt og virksomt læringsmiljø.

- Gode (herunder trygge og tillidsfulde) relationer mellem lærer og elev
- Gode relationer mellem eleverne indbyrdes
- Klare forventninger til og mål for eleverne

²⁸ Lave, J., & Wenger, E. (2003). *Situeret læring - og andre tekster* (6 ed.). København: Hans Reitzels Forlag.

²⁹ Børne- og Undervisningsministeriet. (2017). *Evaluering af projekter i puljen til vidensunderstøttelse af implementering af eud-reformen*.

- God klasseledelse, både fagligt og socialt
- Højt lærerengagement
- Differentiering, feedback og anerkendelse fra læreren
- Gode fysiske rammer for undervisningen

Med henvisning til Bjarne Wahlgrens arbejde³⁰ peges der i notatet på, at læringsmiljøerne for henholdsvis de unge og voksne grundlæggende har mange fællestræk. Der sondres mellem tre elevgrupper i notatet:

- De unge, der påbegynder erhvervsuddannelse inden et år efter, at de har forladt grundskolen.
- De unge voksne, der udgøres af gruppen under 25 år
- De voksne på 25 år eller derover

I notatet fremhæves bl.a. den gode relation mellem lærer og elev, lærernes engagement i elevernes læring, differentiering, feedback og anerkendelse fra læreren, samt klare forventninger og tydelige mål med undervisningen som fællestræk. I forhold til de voksne adskiller læringsmiljøet sig fra de unges ved nødvendigheden i at indtænke de voksnes livs- og arbejds erfaringer i tilrettelæggelsen af erhvervsuddannelserne, idet mange voksne har et etableret voksenliv og har erfaringer fra tidligere job. Ligeledes adskiller unges læringsmiljø fra de voksnes ved nødvendigheden i at indtænke sociale fællesskaber i tilrettelæggelsen af erhvervsuddannelserne.

Ud over ovenstående dimensioner af det gode læringsmiljø præsenteres der i vidensnotatet udfordringer forbundet med erhvervsrettede læringsmiljøer³¹. Her peges der på i alt på fire forhold.

- Manglende kobling til erhvervet
- Øget individualisering og dermed fokus på skolefaglighed og traditionelle fag
- Fokus på 'elever' fremfor myndige voksne
- Fysiske rammer, der ligner 'almindelige' skoler

Kobling mellem undervisningsaktiviteter og arbejdsmarkedet anses som centralt for det gode virksomme læringsmiljø. En manglende kobling vil i mange tilfælde føre til manglende engagement fra elevernes side og i sidste ende frafald. I forlængelse heraf peges der i notatet på, at et for stort fokus på traditionelle fag og skolefaglighed (fx dansk, engelsk og matematik) ligeledes vil medføre et manglende engagement fra eleverne, samt en manglende kobling til deres oprindelige faglige interesse og et svækket erhvervsrettet læringsmiljø.

Italesættelsen af 'elever' kan ifølge notatet give udfordringer idet elever, der er motiveret af at komme ud på arbejdsmarkedet, oplever at blive behandlet som elever frem for myndige voksne, der er motiveret for at komme i arbejde og bidrage aktivt. Et fokus på 'elever' fremfor målrettede voksne, kan medføre, at motivationen daler og læringsmiljøet forringes.

Et godt erhvervsrettet læringsmiljø kræver fysiske rammer, der inspirerer og motiverer de studerende, og samtidig afspejler skolens faglige aktiviteter. De fysiske rammer skal samtidig afspejle den virkelighed, som eleverne møder i oplæring og efter endt uddannelse. Afspejles den arbejdsmæssige virkelighed ikke i de fysiske rammer, kan det have en demotiverende effekt på eleverne, der netop med et valg af erhvervsuddannelser ønsker andre fysiske rammer end dem de møder i folkeskolen og på de gymnasiale uddannelser.

³⁰ Wahlgren, B. (2015): Pædagogiske perspektiver på erhvervsrettet voksenuddannelse. Aarhus Universitet, NCK.

³¹ Børne- og Undervisningsministeriet. (2017). Evaluering af projekter i puljen til vidensunderstøttelse af implementering af eud-reformen.

Differentieret undervisning på erhvervsuddannelserne

Erhvervsuddannelserne er kendetegnet ved en forskelligartet elevgruppe både i forhold til alder, faglighed og erfaringsniveau. Derfor er det et centralt spørgsmål, hvordan man bedst kan tilgodese elevernes forskellige forudsætninger og potentialer. Undervisningsdifferentiering er en vigtig del af svaret på dette spørgsmål, idet undervisningsdifferentiering fordrer, at undervisning tilrettelægges ud fra den enkelte elevs behov og fagligt niveau. I 2018 udgav Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) et vidensnotat om undervisningsdifferentiering i erhvervsuddannelserne³². Heri præsenteres væsentlige pointer fra forskningslitteratur vedrørende undervisningsdifferentiering i erhvervsuddannelserne. Der peges på aktiv inddragelse af læringsmiljøet i undervisningen. Med andre ord kan underviseren bruge både oplæringssteder, relevante erhverv og kolleger til at få skabt et aktivt og praksisnært læringsrum, der tilgodeser den enkelte elevs udbytte af undervisningen.

Ligesom i vidensnotatet vedrørende erhvervsrettede læringsmiljøer³³ fremhæves det i EVA's vidensnotat, at elever på erhvervsuddannelserne oplever undervisningen som relevant, når den er tæt koblet til fagets praksis og er differentieret i forhold til forskellene mellem fagenes formål og praksis. Er eleverne trygge ved, at deres individuelle læreprocesser er forskellige fra andre elevers, så er fundamentet for god differentieret undervisning lagt. Her har underviserne en afgørende rolle og i notatet fra EVA fremhæves det, at det har positiv betydning for elevernes læring, når underviseren:

- Skaber et trygt og engagerende læringsmiljø
- Forbinder elevernes læreproces med praksis
- Inddrager oplæring og erhverv i undervisningen
- Bruger eleverne som læringsressourcer for hinanden.

Samtidig peger notatet på, at dialog med eleverne kan styrke både elevernes udbytte af undervisningen og underviserens mulighed for at differentiere undervisningen efter elevernes aktuelle behov.

Det gode uddannelsesliv i oplæringen

I 2018 udgav Center for Ungdomsforskning (CeFU) et vidensnotat, som sætter fokus på det gode uddannelsesliv under oplæringen på SOSU-uddannelserne samt sygeplejerskeuddannelsen³⁴. Vidensnotatet præsenterer aktuel viden om unges udfordringer og potentialer i oplæringsforløb på de førnævnte uddannelser. I forhold til betydningen af faglige fællesskaber i praktikken fremhæves og beskrives en række centrale opmærksomhedspunkter, der alle relaterer sig til læringsmiljøer i uddannelserne og i oplæringen.

- Styrkede faglige fællesskaber
- Tryghed i relationerne
- Fokus på vejledernes rolle under oplæring
- Vigtigheden af mødet med oplæringsstedet
- Gentænkning af oplæringens didaktik

I notatet understreges det, at vejledernes rolle i relation til elevernes læring i oplæringen, og elevernes mulighed for at opleve sig inkluderet som en del af det faglige fællesskab på oplæringsstedet, ikke kan undervurderes. I forlængelse af dette peges der i notatet på, at det er væsentligt at have vedvarende opmærksomhed på at skabe optimale, understøttende og fagligt udviklende

³² EVA (2018). Undervisningsdifferentiering i erhvervsuddannelserne.

³³ Børne- og Undervisningsministeriet. (2017). Evaluering af projekter i puljen til vidensunderstøttelse af implementering af eud-reformen. [_](#)

³⁴ CeFU (2018). Det gode uddannelsesliv i praktikken. Vidensnotat om praktikken på social- og sundhedshjælperuddannelsen, social- og sundhedsassistentuddannelsen og sygeplejerskeuddannelsen.

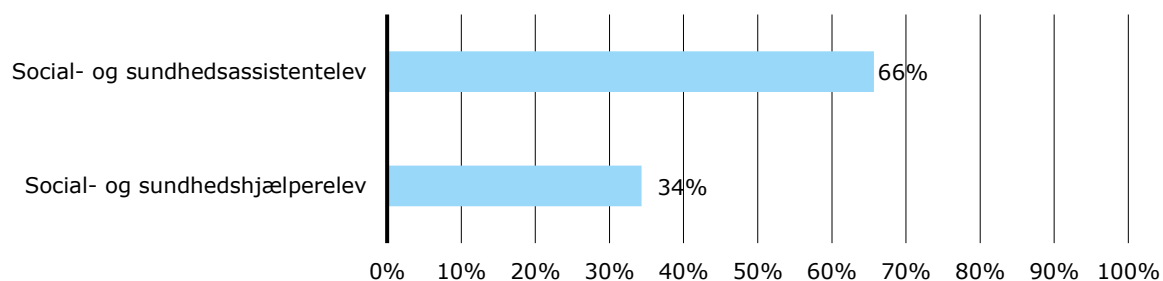
rammer for, at vejledere kan udvikle deres pædagogiske og didaktiske kompetencer, og dermed skabe gode rammer på oplæringsstederne for vejledernes varetagelse af denne vigtige rolle. Samtidig peges der på, at tryk i relationerne er afgørende for det gode læringsmiljø, forbi vejlederne fungerer som døråbner, deltagelsesguide og bedømmer under oplæringen. Med andre ord må vejledere være bevidste om, at de både er kulturelle- og faglige rollemodeller. Det stiller store pædagogiske krav til vejlederne i oplæringen om at kunne håndtere læreprocesserne hos deres elever. Det understreger, at læring i oplæringen er tæt knyttet til vejledernes faglighed, men i høj grad også deres pædagogiske og didaktiske evner. I en pædagogisk sammenhæng betyder det helt generelt, at design og tilrettelæggelse af uddannelse bør medtænke de forskellige faglige udgangspunkter, eleverne kommer til oplæringen med. I forlængelse heraf opstilles der i notatet en række opmærksomhedspunkter i forhold til læring og i forhold til at integrere og omsætte viden og kompetencer fra undervisningen i oplæringen.

- Brug for opmærksomhed omkring undervisningsdifferentiering og elevforudsætninger hos vejlederne.
- Stærkt samarbejde på det organisatoriske niveau mellem uddannelses- og oplæringssted
- Fokus på pædagogisk stilladsering af elever og studerendes læreprocesser i oplæringen
- Skab rum for refleksion i og over oplæringens praksissituationer

Det er vigtigt at understrege, at notatet fra CeFU både ser på problemfelter, men i lige så høj grad også på potentialer, samt steder, hvor man aktivt og med fordel kan arbejde med at forbedre de styrker og muligheder, der findes i vekselvirkningen mellem skoledel og oplæringsdel på uddannelserne.

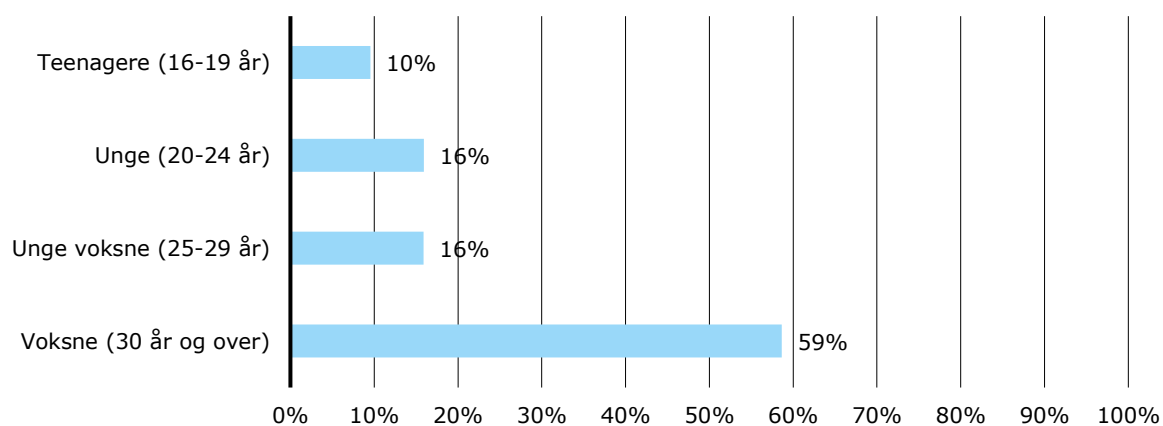
Bilag 3: Figurer

Figur 1: Andel SOSU-assistentelever og SOSU-hjælperelever i Københavns Kommune

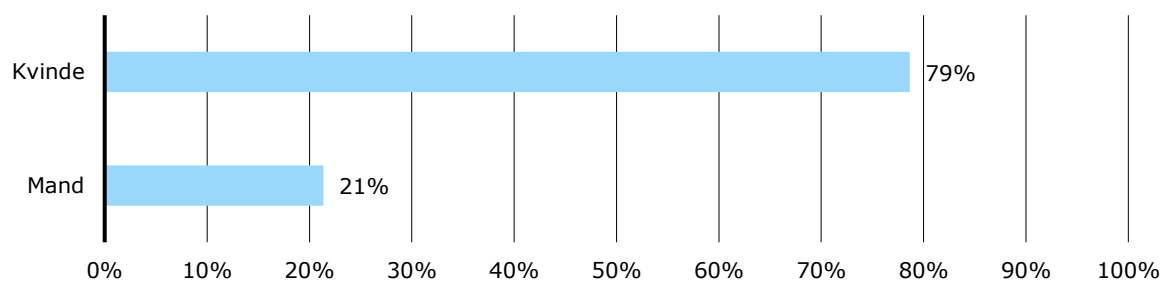
Note: N = 3.001. Kilde: Elevdata fra Uddannelse København

Figur 2: Aldersfordelingen blandt SOSU-elever i Københavns Kommune

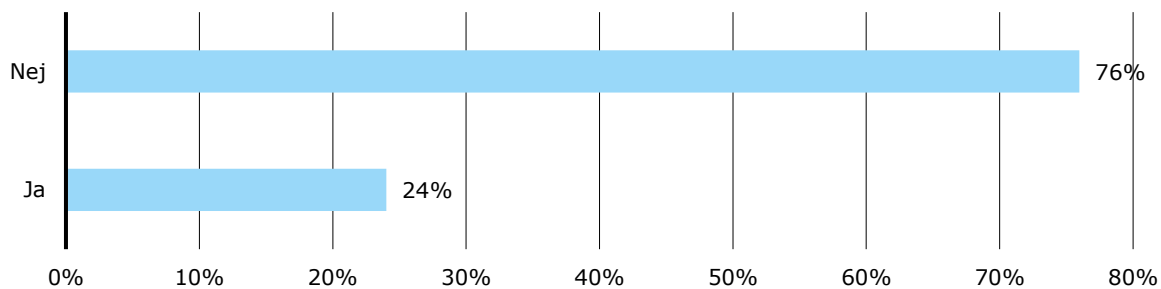
Note: N = 3.001. Kilde: Elevdata fra Uddannelse København

Figur 3: Kønsfordelingen blandt SOSU-elever i Københavns Kommune

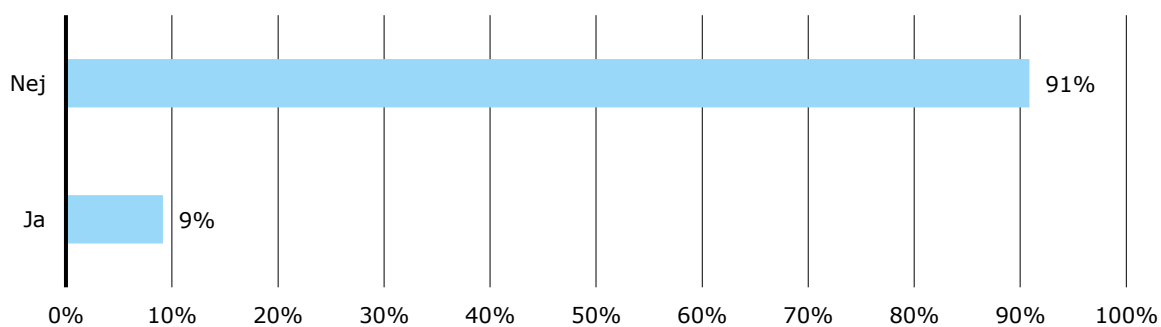
Note: N = 3.001. Kilde: Elevdata fra Uddannelse København

Figur 4: Andel elever der starter direkte på grundforløb 2

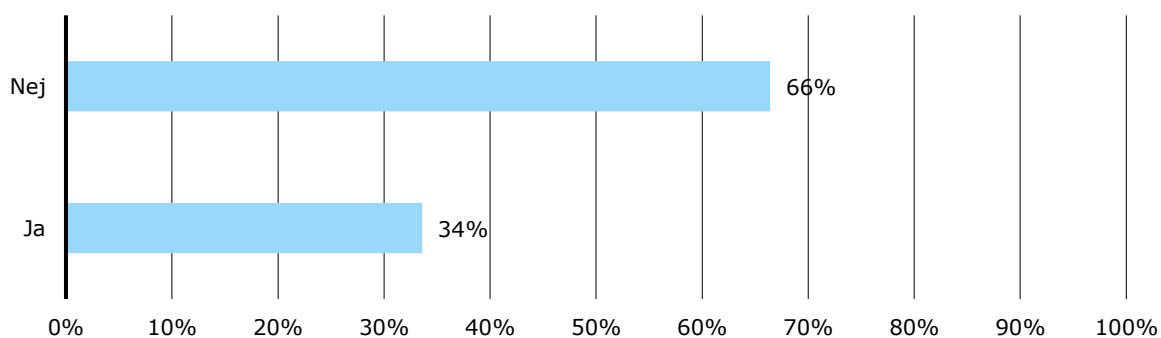
Note: N = 3.001. Kilde: Elevdata fra Uddannelse København

Figur 5: Andel af elever omskølet gennem Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen

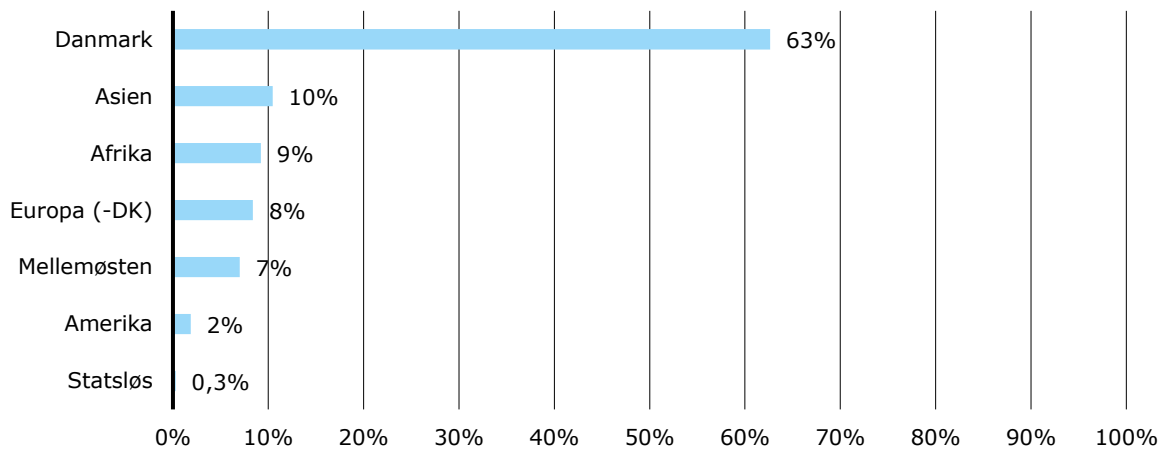
Note: N = 3.001. Kilde: Elevdata fra Uddannelse København

Figur 6: Andel elever der modtager voksenelevløøn eller voksenlærlingeløn

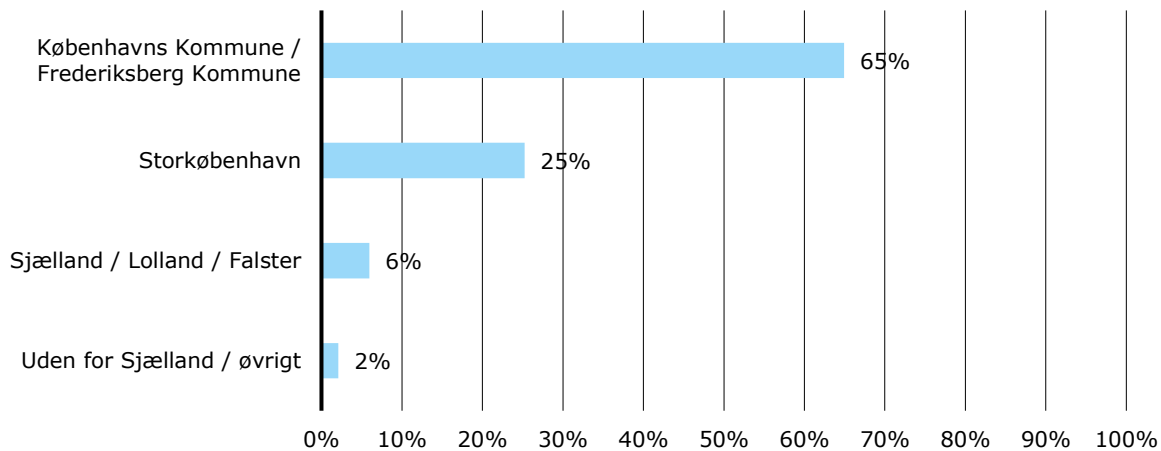
Note: N = 3.001. Kilde: Elevdata fra Uddannelse København

Figur 7: Elevers statsborgerskabsstatus

Note: N = 2.998. Kilde: Elevdata fra Uddannelse København

Figur 8: Elevernes bopæl

Note: N = 2.951. Kilde: Elevdata fra Uddannelse København